

gendones scirrholos. Obalumen vero & ferrum adstringit & corroborat. Itaque propter mixturam prædictorum partim resoluit, partim vim ac robur membri adicit, & meatus coarctat. Vnde fit, vt qui fluxionibus obnoxii sunt, ad has potissimum thermas se conferre soleant. Quamquam aduersus alios etiam omnis generis diuturnos ac penè desperatos morbos efficacissimas esse Medicorum filii consentienter tradunt, & inter eos *Cass. Schuuenickfeldius*, cuius commentarium eruditissimum lingua vernacula de horum fontium vi ac virtute conscriptum, qui plura cognoscere capit, legat. Morbo Gallico tamen laborans frustra est, vt hinc salutem speret: neque enim hac lue infectos thermæ nostræ tolerant, vt nec leprosos, hydropicos, asthmaticos. Gulosos quoque plus lædunt quàm iuuant: oculis nocent, item epilepticis. Sed & lauandi magis quàm potandi gratia ad has thermas itur: idque potissimum in Maii medio, & frequentius Iunio mense. Quibus vero verno tempore non licet, in Augusto & Septembri se ad eas conferunt. Tempus balnei pro cuiusque natura & viribus ac modo operationis mensuratur: nec enim fas est de omnibus pariter statuere, cū impares sint plerique. Solent tamen magna ex parte centum horas balneis impendere, sed ita determinatas, vt primis diebus paulatim ascendant, sequentibus in statu perseuerent, postremis numerum deminuant, & ad principium redeant. Ponamus in horis senarium numerum fore summum, ultra quem vix est vt progrediantur: tum vero horas ita distribuunt: vt per biduum singulis diebus infideant hora vna, sequenti biduo motæ horam adiciant dimidiam, tum ordine procedant ad duas, tres, quattuor, quinque, sex horas: quoque diutius lauare constituerunt, eo pluribus diebus sex horis lauent: non tamen vno eodemque infessu continuandis, sed iuxta temporis antemeridiani & pomeridiani partitionem intercidendis. Postquam officio suo satisfecisse videntur thermæ, tum ordi-

ne retrogrado quotidie de mora detrahitur, & iisdem gradibus hora balnei diminuuntur, quibus antea augebantur. Vulgarium opinio est, tam diu lauandum, donec cutis adpareant pustulæ, & efflorescentiæ rubræ, *bishes aufschlegt*. Refrigeratæ aquæ vis imminuitur: sicut nec transportata eam habet, quam in propria scaturigine *drückt*. Adauget harum thermarum præstantiam natiua loci amœnitas: quippe quæ sitæ sunt intra *Sudetos ad Zacum* fluuium elegantissima planicie, haud ita magna, & ex omni fere parte montibus collibusque obuallata.

C A P V T Q V A R T V M.

*Vrbes, arces, monasteria & pagi
Silesiæ.*

V*R*ibus & *O*pidis Silesia hodie satis frequens est & exulta: è quibus quidem pleraque cum portis turribusque insignia, & mœnibus fossisque cincta, tum silicata siue lapidibus strata, ædificia quoque ex lapidibus & laterculis coctis elegantius constructa, nec non arces bene validas & munitas adiunctas habent: nonnulla vero nullis mœnibus circumdata, nec nisi ligneis ædificiis, templis exceptis castrisque adiunctis. Ordinem autem & elegantiam urbium partim Episcopis debemus, quorum multi cum Itali essent, architectos secum adduxerunt aut euocarunt, qui nouam & commodiorem rationem hominibus omnis cultus atque elegantie ignaris præscriberent, partim vero Germanis subinde siue accitis siue vltro venientibus: quorum inprimis cura & opera vt reliqua Polonia, ita Silesia quoque minus tum culta minusque populosa frequentari, & cultior esse pagis atque opidis cœpit. Germanorum enim hæc laus est, vt quocun-
que

que eos tamquam in colonias deducat exteris gentibus propitia fors, humanitatis cultum, industriæ æmulationem, omnesque adeo artes, quibus vita hominum perpolitur, secum inuchant. Metropolis gentis est **V R A T I S L A V I A**, vulgo **Breslam**/ totius Silesiæ epitome, & quasi umbilicus ac medullium prouinciæ, tantum reliquas inter ciuitates eminens, quantum, vt ait ille, inter viburna cupressi: & ob id non solum ὀμφαλόν, quomodo Delphos olim ὀμφαλόν dixere, sed & ὀφθαλμὸν Silesiæ iure meritissimo eam adpellare, quodq; de Baiis **Martialis** hoc mihi de Vratislauia audacter citraq; inuidiam vsurpare liceat:

*Vt mille laudem Flacce versibus Breslam,
Laudabo digne non tamen satis Breslam.*

Nolo hic loci sigillatim persequi omnia nobilissimæ vr-
bis ornamenta, ne caput istud nimis exerescat: sed dabitur hoc à me ipsius gloria, vt quæ sunt illustriora, ac de ea memoratu maxime digna, peculiari scripto complectar. Nunc reliquarum vrbiū & opidorum, quæ fama celebriora sunt, indicem quendam velutiq; Noticiam adscribam: sed tantū indicem dico, cumq; ordine litterario dispositum: donec forte aliquando pleniorē descriptionem exhibere liceat.

A V R A S I V M, **Auras**/ opidulum nullis mœnib. circumdatum, vici duntaxat vicem repræsentans cum Burgo Oderæ fl. adsitum.

B E N I S C H O V I A, **Benischaw**/ opidum in agro **Oppawien**si cum arce pulchra.

B E N S C H A, **Bensche**/ opidulum immœnitum ditionis Segerndorffensis.

B E R N S T A D I V M, **Bernstad**/ Beriltouia **Cromero** & **Berolthouia**, nonnullis Berolstadium, opidum ad **Weidam** fl. cum arce, quod miserabili incendio paucis ab hinc annis funditus fere deletum ciues sensim restituant.

BEYTRINA seu **BYTHONIA**, **Beuthen**/opidum in Silesia & Polonia confinibus ad radices **Carpathi** situm, vetustis argenti fodinis clarum.

Est & Ducatus **Glogoniensis** sua **Bythonia**, opidum cum arce **Oderæ** impositum, Dominorum **Schonaichiorum** peculiarium, sicut amoenitate, studiisque hac tempestate celebre: **Beuthaniam** **Curus** adpellat.

BICINA, **Büsch**/opidum iuxta Silesiæ & Poloniae colimitium, à iurisdictione Ducum **Bregensium** pendens: hoc ævo nullate notius, quam ob eladem A. C. 1788. ibi à Polonis acceptam. Opidum quippe direptum est & exustum: ciues crudelissime tractati: multi trucidati, plurimique in acerbissimam seruitutem à Tataris abducti.

BILICIVM, **Bilin**/munitum atque amœnum opidum, cum arce non inelegante neque inualida ad cognominem fluvium **Bilam**, cuius dynasta ex illustri **Sonnecciorum** familia.

BOLESLAVIA, **Bunslaw**/vrbs non ignobilis ad **Boberrum** fl. situ commodo & amœno, ad nemora quippe & portecta camporum æquora floridis & irriguis distincta pratis, aeris salubritate, fontium perennium & egelidorum frequentia, soli egregia fecunditate paucis secunda.

BRALINVM, **Bralin**/opidum **Batonatus** **Wartenbergensis**.

BREGA, **Brieg**/ **Crom** **Bregum**, vrbs ducatus sui metropolis & præcipuis, quæ in Silesia sunt, connumeranda. Posita est loco amœnissimo ad **Viadri** ripam: plateis, templis, turribus, aliisque ædificiis quæ publicis quæ privatis admodum venusta: tum vero magnifico Principum suorum palatio superba. Præcipuum illi decus & ornamentum ex gymnasio illustri, quod omnium artium & disciplinarum studio hætenus fuit florentissimum.

BYLCONIS PANVM, **Büschenhayn**/opidum angustum, sed

sed non inamœnum. Cui imminet castrum in colle summo, loco admodum edito collocatum, quod à **Bulcone Duce & extructum est & cognominatum, à Ladislao autem Zedlicio** L. B. Commendatore **Strigoniensi**, cui sedem præbet, superioribus annis egregie instauratum.

CANTIVM, **Kant** / Iuris Episcopalis opidum in fertili solo situm.

CONSTADIVM, **Kunstadt** / **Crom**. Cuncestadia, opidulum ad **Stobram fl. Posedevskiorum**.

COSLA, **Kosel** / **Crom**, **Cozle**, opidum mediocris conditionis, supra Oderam situm, ducatus olim titulo clarum. Arcem habet non inelegantem, paruitq; hæctenus illustri **Opersdorfiorum** familia.

CRAPPICIVM, **Krappitz** / opidum mœnitum ducatus **Oppolienfis** ad **Prudnicæ & Oderæ** confluentem, cum arce **Rederorum**.

CREVZBERGA siue **CRVCIBVGV**, **Creuzburg** / Principum **Bregensium** opidum ad fontes fluuioli **Brincii** haud procul **Rosenberga**.

CROSNA, **Crosen** / vrbs vetusta **Silesiæ** extrema **Marchiam** versus, vbi **Boberus Viadro** commiscetur, Ducatus nomine memorabilis sub iurisdictione & dominio **Marchionum Brandenburgensium**: quibus vna cum **Zulichio**, **Sommerfelda** & **Bobersberga** oppignorata, nec constituto postea tempore liberata fuit. Exiis autem consentiente **Ferdinando Rege Boemiæ** primus **Ducem Crosnæ** se scripsit **Ioachimus II. Elector, Ioannis Sigismundi**, qui nunc rerum potitur, proavus. Agri vicini generosum vinum proferunt.

CYFFERBERGA, **Kupferberg** / quasi æris mons, opidulum metallicum antiquitate non incelebre, intra **Riphæos** montes ad **Boberum fl.** æraria sectura ante multos annos notum, & vbi adeo ultra septuaginta officinas, in quibus æs fuit excoctum in valle, quæ à scoriis nomen retinuit, **der Schlacken-**

grunde/extitisse, à lique ingentia scoriarum agmina ad **Bobberum** coniecta etiamnum demonstrare, cum hodie vnica tantum superfit, **Schwenckfeldius** testatur.

DOBRODIN, vulgo **DOBROZIN**, Geim; **Guttentag**/Oppolientis agri opidum: **Sarotzkiorum** nobilium peculium.

ENGELSBERGA, **Engelsberg**/ opidum metallicum immœnitum ad radices montium **Morauiam** à **Silesia** separantium, am **Gesenke**/ **Dominorum de Freudenthal**.

FALCOBERGA, **Falkenberg**/ opidum ad **Steinam** fl. non obscuri nominis, **Ducatus** olim titulo insignè: **Wighardo Promnicio Baroni** hodie patens, cum ante **Pickleris** fuisset subiectum.

FESTENBERGA, **Festenberg**/ opidulum **Ducatus Olsnensis**.

FRANCOSTEINA siue **Franckensteinum**, **Frankstein**/ opidum hac tempestate non inglorium satisque copiosum, **Steina** flumio impositum, & arcè præditum.

FREIBERGA, **Freiberg**/ opidulum **ducatus Swidnicensis** ad radicem arcis **Furstensteini**, castelli antiqui & nobilis à **Bulcone Duce** extructi, hodie nobiliss. **Hohbergtorum** familiaræ possessio. Eodem nomine aliud etiam opidum censetur in agro **Teschinensi** duobus à **Fridecca** milliaribus.

FREUDENTHALA, **Freudenthal**/ quasi gaudiorum vallem dicas, opidum, quod nomen arguit, in valle amœnissima situm, & arcè eleganti conspicuum, **Baronum de Wirbna** imperium ferens.

FREISTADIUM, **Freystadt**/ **Eleutheropolis**, opidum **Ducatus Glogouensis** amœnum & elegans, grati aeris, depressiori situ positum, planiciem nemorosus fere collibus obvallantibus, præterquam ad **Aquilonem** ortui solstitiali proximum. **Linearum telarum texendarum** gloria ceteris territorii illius opidis præcellit.

Est & cognomine opidulum in agro **Teschinenſi** mœnitum & arcipotens, textoribus telarum linearum & ipſum frequens, dynaſtas habens ex generoſa **Ziganorum** familia.

FREIWALDA, *Freiwalde* / opidulum montanum ſine mœnibus, antiſtitem **Vratiſlauenſem** ex **Martini** **Epilcopi** legato agnoſcens dominum.

FREIHANVM, *Freihan* / opidulum Baronatus **Miliceniſis**.

FRIDELANDVM, *Fridland* / opidulum innocenitum ad **Steinam** fl.

FRIDEBERGA, *Friedberg* / opidum montana verſus **Quilſo** fluuio annexum, **Gottſchiorum** domini. Cui cognomine opidulum aliud **Freiberg** & vicinum.

FRIDECCA, *Friedek* / opidum ad **Oſtram** fl. dynaſtiæ titulo clarum.

GLOGOVIA MAIOR, *Groß Glogau* / vrbis ducatus ſui caput, quæq; antiquitate, quam inter primas laudes ſibi vindicant opida, omnibus fere Sileſiæ ciuitatibus auſit ſe anteferre: Collegio præterea Canoniorum ſpectabilis, habitatoribus ſatis frequens, egregie munita, commodiſſimoque & affluenti rerum neceſſariarum copia loco **Oderæ** fluuio adpoſita. Agri ſuburbicarii frumentorum ſatis fertiles, & paſcua admodum lata: rei que pecuarie adeo inſignia ibi ſtudia.

GLOGOVIA MINOR, *Ober oder Klein Glogau* / opidum Ducatus **Oppolienſis** non magnum, ſed pulchrum & amœnum cum egregia arce, in pinguiſſimo fertiliſſimoque tractu ſitum ſub dominio Illuſtris **Oppersdorhorum** familia.

GLYWICIVM, *Glewig* / opidum mœnitum neque incelebre eiufdem Ducatus, **Glywicenſis** Ducis apud **Cromerum** & alios mentio.

GOLDBERGA, *Goldberg* / Aurimontium, opidum loci amœnitate cœlique clementia beatum, at multo magis optimarum disciplinarum sede. **Cattum** amnem ob auriferas arenas clarum præterlabentem prospectat in conualle longe iucundissima, quæ agrorum fertilitate, hortorum amœnitate, pascuorum vbertate, salictorum denique ad vtramque ripam suauissima vmbra nulli secunda. Auri fodinis claruit circa A. C. 1200. tam fecundis, vt septimo quoque die 150. libras auri dedisse legantur: è quibus vna libra, siue vt quidam volunt, 80. aurei Rhenani Senatui vrmano cesserunt. **Henricus Pius Silesiæ Dux**, cum congregaretur cum Tataris ex Asia per Poloniam in Silesiam irruentibus, quingentos metallicos **Goldbergenses** sub signis habuit. Cœnobium à D. **Hedwige** A. C. 1212, isthic exstructum auorum memoria in scholam illustrem commutatum est. Non omittere possum elegans epigramma Poetæ cuiusdam recentioris.

Nomina Goldbergæ fecit mons aureus olim:

Hic auri locuples namq; fodina fuit.

Nunc aurum desit. Sed cur Goldbergæ vocatur?

Plectra quod hic resonent aurea Pieridum.

GORTZOBÀ, *Oppoliensis* ducatus opidulum.

GOTZBERGVM, *Gottsberg* / opidulum ditionis **Holbergiorum** metallicum, argenti, æris, plumbi nigri metallis nitens: inprimis vero carbone fossili abundans, qui plurimus à fabris ferrariis vicinis, vbi ligna desunt, aliunde deuehitur.

GURA, *Guraw* / *Crom. Gora*, opidum limitaneum editiori loco omnibusque ventis, præsertim Aquilonibus exposito situm: frumentario foro celeberrimum. Magna enim vis frumenti singulis septimanis hue conuehitur, idq; propter situs opportunitatem ad Poloniam.

GREIFFENBERGA, *Gryphimons*, *Greiffenberg* / opidum non ignobile ad *Quiss* fluuenta situm, cui famam conciliant, quæ diligentissime illic excoluntur linificia. Vnde ingens

gens mercimoniorum commoditas, & luculentum incolis lucrum. A. C. 1603. a. d. 20. Maii ex improviso subortis ignibus totum in cineres redactum fuit.

GROTCOVIA, *Grotfa* / opidum haud incelebre, in laeta situm planicie. Episcopo *Vratislaviensi* parere cœpit iam inde à *Precislai Pogarelli* Episcopi temporibus : qui eam cum vniuerso districtu à *Boleslao Lignicensium & Bregensium* duce emit, & Ecclesiæ *Vratislaviensi* coniunxit.

GRUNBERGA, *Grünberg* / Prasiæ Silesiorum, opidum recens in valle perquam amœna situm. Ager vineis, aruis, pascuisq; lætissimus.

GVBENA, *Guben* / opidum ad *Nissæ & Odera* confluentem. Colles in agro suburbicario vini feraces.

HAINOVIA, *Hain* / opidum mœnitum ducatus *Lignicensis*, ad *Cattum fl.* arce præditum.

HERNSTADIVM, *Hernstadt* / opidum in amœnissima *Boruffii* ripa situm cum arce Ducum *Lygio- Bregensium* splendida.

HILSCHINYM, *Hiltsehin* / opidum mœnitum cum arce pulchra, vbi *Oppa Odera* iungitur.

HIRSBERGA, *Hirschberg* / *Ceruimontium*, à ceruorum venatu sic dictum, opidum non spaciosum quidem, verum hominibus & incolis frequens, & artificis lini elegantioribus celebre, ad confluentem *Zazi & Boberi* fluuiorum intra *Sudetos* loco amœno commodoq; positum : tum balneis siue thermis vicinis nobilitatum, quæ variis corporum morbis malisq; curandis efficacissimæ.

HOTZEPLOTZ, opidum non amplum, sed situ commo- do, loco edito, Episcopum *Olomucensem* agnoscens dominum. *Dubrau* lib. 17. hist. Boiem. *Ofoblauiam* adpellat, eamque arce & mœnibus cinctam perhibet à *Brumone* antistite *Olomucensi*.

HVNDESVELDA, *Hundsfeld* / campus caninus, opidu- lum

lum vno à Vratislauiam milliario eo in loco situm, vbi **Henricus V. Imp.** cum **Glogouiam** diu, sed frustra, obsedisset, à **Boleslao Polono** victus est & fugatus A. C. 1109.

IABLŪNCKA, Jablonko / opidum Ducatus **Teschinensis** ad **Carpathum** montem & fines **Hungariæ**, nullis mœnibus circumdatum, sed arce validum.

IEGERNDORFFIUM, Jegerndorff / alio nomine **Carnouia** dicta, Ducatus sui metropolis: vrbecula elegans, in valle pulcherrima **Oppæ fl.** ad sita, & vndique fere montibus cincta, quilaricis feracissimi. Arcem habet splendidam & magnificam, Marchionibusque paret **Brandenburgensibus**: è quibus **Georgius cogn. Pius** auunculi sui **Vladislai Hungariæ & Boemiæ Regis** beneficio primus imperium suum isto ducatu amplificauit: quem nunc possidet **Illustrissimus Princeps ac Dominus, Dominus IOANNES GEORGIUS**, **Marchio Brandenburgensis**, &c. **Silesiæ nostræ ocellus**, heroumque, quâ pacis quâ belli artibus præstantissimorum augmentum vere ornamentum.

IAVERNICK, opidum Episcopale arcem habens adiunctam, quæ **Johannsberg** adpellatur.

IAVORIA, siue **laurauium**, **der Jauer** / caput ducatus sui, vrbs agro fertili sita, monasterioque & arce, in qua residet præfectus vtriusque Ducatus **Svvidnicensis & Iauorientis** prædita.

KALTENSTEIN, opidulum montanum **Freivvalde** proximum.

KARSCHOR, vicus immœnitus ducatus **Oppauientis**.

KETZERDORFFIUM, Ketzardorff / vicus ad **Stobram fl.** cum arce **Principum Bregensium**.

KOBENA, Kôben / opidulum ad **Oderam fl.** quod sub **Henrico Barbato** cepisse **Curæus** auctor est, sub dominio **Cotuciorum**.

KOBELGVRA, Kobelgur / opidulum exiguum non procul à Weidę fl. fontibus.

KRANOVICIVM, Kranowis / opidulum innocenitum in Ducatu Oppaviensi.

LANDISHVITIVM, Landshutt / opidulum Ducatus Syvidnicensis sic dictum quasi regionis specula.

LEOBERGA, Lemberg / opidum Ducatus Iauraviensis amenissimo ad Boberum fluvium situ (totus enim tam supra quam infra opidum tractus nil nisi tempe est) olim metalli fodinis, nunc ingeniorum & artorum cultura, ædificiorum elegantia, janificii præstantia, hortorum denique amenitate celeberrimum. A Boemis quidem vel solo Rosinarino matresfamilias *Leobergeneses* vœtigal non infructuosum hæcenus exegetunt: cuius quidem aromaticę plantulæ culturæ acceptum referre Vir Clarissimus Dominus *Tobias Coberus*, Illustrissimæ Ducissæ Haimensis Medicus non dubitat: quod multorum cum magnatum stupore malus granata, & quidem trifera in horto Consulis *Chrysofotomi Schubarti* sub ipsa Silesiæ Erigone conspiciatur.

LEORSCHVETIVM, Lobschn / Ducatus Carnouienensis opidum politum & elegans, nundinisque frumentariis celebratissimum. Agro enim fruitur lætissimo, & omnis generis frugum, quas magna copia & rara bonitate profert, feracissimo. Anno Christi 1603 incendio fortuito magnam partem in favillas cecidit, novis hodie ædificiis à civib. excultum.

LEHNYM, Lahn / opidulum ducatus Iauriæ.

LESNITIVM, Lesnis / opidulum ripæ Viadri dextræ impositum propemontem D. Annæ, peregrinationibus, quæ religionis & votorum causa istuc instituuntur, celebrem.

LEWINYM, Lewen / opidulum innocenitum ad Nissam fl. in Ducatu Bregensi sub domino *Bressietum*.

LIBETHALIVM, Liebethal / valle amœna situm non procul à Gryphimontio: sodalicio Parthenio siue cœnobio saeculari monialium sub Abbatissa viventium celebre.

LIGNICIUM, *Lignitz* / urbium ducatus sui princeps & quasi mater, auita ducum **Lignicensium** & **Brigenfium** aula & habitatio. Urbs quidem antiquitate est insignis, testanturq; Silesiæ annales, **Boleslaum Procerum**, cum mortuo patre **Vladislao** Polonię Principe patruorum suorum scelere vna cum fratribus Polonia minore exutus, solius Silesiæ principatum teneret, **Lignicium** & **Lubenam** splendidioribus ædificiis & structuris exornasse, eorumque mœnia dilatasse. Paulo post indulgentia & fauore successorum Principum, maxime **Henrici Pii**, **Lignicium** ita creuit, vt ipsæ etiam **Vratislaviæ** elegantia structionum opibusque & frequentia ciuium parum concederet. Nam cum **B. Heduuigis** mater **Henrici**, quem præ reliquis duobus filiis vnice diligebat, ex nobili stirpe Ducum Carinthiæ & Istriæ orta esset, passim magnæ familiæ ex Germania in hanc viciniam commigrarunt: quæ facile eam ex inculta reddere potuerunt cultissimam. Et si vero ab eo tempore partim irruptione Tatarica, partim Hussiticis furoribus grauius attrita & debilitata fuit: in eam tamen, quasi postliminio sese vindicauit celebritatem: vt siue fertilitatem soli & victus parandi commoditates, siue munitiones & propugnacula mœnium & vallorum, siue ædificationis concinnitatem, siue denique ciuium numerum & opulentiam, humanitatemque consideraueris, non facile in Silesia metropoli excepta, quæ **Lignicio** præferri possit, urbem inuenias. Nisi quod A. C. 1609. a. d. 18. Septembris incendium casu an maleficio incertum ibi noctu exortum, vento flante vi tanta grassatum est, quamquam ciuibus ad flammam extinguendas accurrentibus, vt **tertia nobilissimę** urbis pars igne absumpta fuerit.

LISSA, *Marg. Lis* / vicus in Ducatu Vratislaviensi cum arce noua, eaq; egregia **Henrici ab Hornigk**.

LOSSA, *Lossen* / opidulum ducatus Ratisboriensis immœnitum, sed cui famam aliquam annuæ equorum nundinę conciliant.

LYBENA, Lüben / opidum ducatus **Lignicensis** pernicitum.

LYBLINICIVM, Lublinis / opidulum immœnium ducatus **Oppoliensis**, arce præditum, **Baronum Kochtiorum**: quorum familiam hodie ducit. **Generosus & Magnificus Dn. Andreas L. B. de Kochtitz & Lublinitz**, &c. gentis iam pridem splendidissimæ admirabile iubar: de cuius insigni pietate, eruditione, humanitate, aliisque virtutibus, quod non nemo de Carthagine scriptum reliquit, satius fuerit tacere, quam pauca dicere.

MEDCZIBORIA, Medziber / opidum **Ducum Olsnensium** in **Poloniæ** finibus.

MILICIVM, Militsch / opidum **Baronatus** dignitate celebratum ad extremos **Poloniæ** limites, **Malzania Baroni** subiectum.

MONSTERBERGA, Munsterberg / urbs antiqua ducalis opportuno fertiliq; sita loco: olim **Ducibus** cognominibus, qui hodie **Olsnenses**, nunc **Regi Boemici** subiecta, **Cromerus** **Monstertbergensem**, **Ducatum** alicubi **Sambicensem** vocat.

MYSZCZYCIVM, Myszka / opidulum mœnitum ad **Nissam** fl. & fines **Lusatie**.

NACKEL, opidulum cum arce in **ducatu Oppoliensi**.

NAMSLAVIA, Namslato / opidum **Ducatus Vratisl.** amplum & frequens, castrum habens cum genio & natura loci, tum solerti manu egregie munitum.

NAUMBURGVM, Naumburg / opidum ad **Boberum** fl. **Henrico Anshelmo Proomicio Baroni** parens: & aliud eiusdem nominis ad **Quisium** fl. **Naumburgam Ducis** / sacrarum virginum habens monasterium: olim etiam **Canonicorum regularium collegium** ab **Henrico Barbato** eiusque coniuge **Principibus pietissimis A. C. 1217.** institutum & redivis dotatum, sed quod post 67. annos in vicinam urbem **Saganum**

num à **Primislao Duce Sprottauensi** translatum est.

NEOSTADIVM, Newstadt / Polonis **PRVDNICA** à fluuio, qui præterfluit, cognomine sic dicta, minor (vt vocant) patria mea: vrbecula mœnibus cincta, non magna quidem, sed neque inamœna, neque incelebris, quæque adeo interducatur **Opolientis** opida, si metropolim excipias, facile primas sibi vindicat. Castrum habet vetus colli impositum, **Wogendrüssel** antiquitus dictum, vnde iucundus in agros subiectos prospectus patet. Aer ibi purus & salutaris, ædes ciuium eleganter extructæ: ager circa opidum cum pascuorum fecunditate lætus, tum frumenti satis ferax, præcipue in planiciem vbi subsidet. Eam partem, quæ minus fertili gleba, nemorosi fere saltus & siluæ occupant.

Cognomine aliud opidulum **Newstädtlin** ad fluuium **Weisfurt** milliari Germanico distans **Freistadio**, & equinis nundinis quadragesimalibus celebre, **familiæ Rechenbergianæ** hereditas.

NEIMARCVM, siue NOVOFORVM, Newmarkt / opidum **Vratislauenſis** diœceſeos mœnitum, cum Burgo.

NEURODA, Newrode / opidum mœnitum cum arce haud procul monasterio **Griffensi**.

NISSA, Neiß / Vrbs nobilis ad **Nissam** fluuium Episcopis Vratislauenſibus sedem præbens: in qua nihil fere earum rerum, quæ ad ciuitatis splendorem faciunt, desiderare queas. Peramœno quippe sita solo agros habet vberrimos, cœlumque saluberrimum: annonæ copia abundat: ciuibus frequens est, mercaturæ opportuna & negotiatione florens, mechanicis artibus egregie exulta, excellentibus denique ædificiorum structuris, sacris & profanis, publicis & priuatis ornatissima.

Forum vinarium mense Ianuario habet tota Silesia celeberrimum.

NIMITIVM, Nimytsch / opidum Ducum Bregensium cui castellum imminet opere pulchrum & validum in monticuli situm fastigio.

NICOLOPOLIS, Nicolaßstadt / opidum immœnitum Ducatus Lignicensis.

ODERBERGA, Oderberg / opidulum sine mœnibus arcem habens adiacentem vetustam ad Oderæ & Elßæ confluentem.

OLAVIA, Olaw / cognomini anni impositum opidum non ignobile, situ pulchro commodoq; loco plano: ducali arce eaq; elegantissima præditum.

OLSNA, Olße / Cromer / Oleſnicia, vrbs ducalis primaria: cui adiacet arx & palatium Principis nobilissimum.

OPPOLIA, Oppeln / Ducatus sui metropolis, Collegio Canonicorum celebris. Castrum habet vetustate, nisi succurratur, collapsurum, Principum olim sedem, trans Oderam fl. qui urbem præterfluit.

OSTRA, Oſter / opidulum immœnitum ad Ostram fluvium, Episcopi Vratislaviensis iurisdictionem ac tribunal agnoscens.

OTMUCHOVIA, Oſtmuchaw / opidum apertum cum egregia eiusdem præfulis arce.

OPPAVIA, ſue TROPPIA, Troppaw / metropolis sui Ducatus ad Moræ & Oppæ confluuium ædificata: vrbs satis ampla & habitatorum multitudine referta, tota undique muris firmis cineta: templis compluribus, inter quæ speciosissimum est parochiale affatre extructum, ornata: magnis concinnisque civium ædificiis, tum suburbiis longe hinc inde procurrentibus conspicua: insigni denique agri cœlique benignitate prædita. Monasteria virorum habet bina, sceminarum vnum, itemq; equitum Iohannitarum commendatariâ. Magnam superiorib. annis ex proſcriptione Cæſ.

calamitatem sensit, & religionis exercitio & libertate, & iuribus omnibus ac priuilegiis per eam amissis: sed quæ tandem pleraque assidua Principum atque Ordinum intercessione reciperauit.

PARCHWITIVM, **Parchwitz** / opidum sine mœnibus, arce nitens, ad Oderam fl. in Ducatu **Lignicensi**.

PATSCOVIA, **Patschkau** / opidum territorii **Nissen**sis.

PLESSA, **Pless** / opidum elegans in planicie amœna haud procul **Vistula** fl. ad limites **Poloniæ** maioris situm, & insigni arce præditum. Baronatus fulget honore, toparchas nacta ex testamento **Balthazaris Episcopi** **Barones Promnicios**.

POLCOUITIVM, **Polschwitz** / opidulum Ducatus **Glogouien**sis vetustum.

PRAVSNITIVM, **Prausnitz** / opidum mœnitum, **Trachenbergensis** Baronatus appendix.

PRIBVSIVM, **Pribus** / opidum Ducatus **Saganensis** ad **Nissam** fl.

PRIMISLAVIA, siue **PRIMKENAVIA**, **Primka** / non procul **Sprotta** situm opidum: cui nomen à **Primisla**o **Sprottau**. duce.

PRVSCAVIA, **Pruska** / opidum Ducatus **Oppolien**sis elegantiarce conspicuum.

RATIBORIA, **Ratibor** / vrbs Ducatus sui primaria cum arce vetusta sinistro **Viadti** alueo adiacens. Cœnobium isthic virginum & virorum. Collegium **Canonicorum** sub titulo **B. Marię** virginis in arce instituit **Thomas Episcopus**, eique decimas quasdam de suis attribuit: quod successu temporis ex arce in opidum translatum est.

REICHENBACHVM, **Reichenbach** / Ducatus **Suuidnicensis** opidum, textorum officinis frequens.

REICHSTOENIVM, siue **REICHENSTEINVM**, **Reichenstein** / ob metalla auri & argenti clarum ac celebre opidum: quod ante annos haud multos vna cum **Silberbergia** ditioni suæ adiecit **Illustri**ss. Princeps **Ioachim**us **Fridericus Dux** **Lygio-Bregensis**.

RIBNICVM, Reibnig / opidum apertum cum arce ducali. Ribnicensis Ducis apud **Cromerum** & alibi mentio.

ROSENBERGA, Rosenberg / opidum ducatus **Oppolien-**
sis mœnitum cum arce ad Poloniae fines.

RYDA, Rauden / diœceseos **V Volauiensis** opidum.

SAGANVM, Sagen / **Crom.** Zeganum, vrbs ducatus dignitate celebris eo loco, vbi **Boberus & Quissus** confluunt, ad vastas silvas extructa. Abbatiam habet, & officinis, in quibus ferrum durius euditur, excellit. Paruit aliquamdiu hæc vrbs cum vniuerso territorio Electoribus Saxoniae, sed quam **Ferdinandus Rex Romanorum** redemit A. C. 1548.

SASSINCOVITIVM, Sassinowitz / opidulum Ducatus **Oppolien-**
sis haud procul Glyvvicio.

SCHLAVA, Schlava / opidulum **Glogouiensis** ducatus sub **dominio Rechenbergiorum**.

SCHLAVVENTICIVM, Schlawentitz / vicus apertus in **Oppolien-**
si ducatu cum arce.

SCHMIDEBERGA, Schmideberg / opidum metallicum ad latera montis gigantei situm, à fabrorum frequentia, ac si diceres, fabrorum montem, denominatum. Ferraria sectura ante multos annos notum, & hodie metallicorū habitatio.

SCHOENOVIA, Schönaw / opidum ducatus **Saurau-**
ensis ad **Cattum** fl. ab amœnitate loci id nominis adeptum.

SCHYRGASTVM, Schurgast / opidulum apertum ad **Nissam** fl. in patrimonio **Dn. Bessiorum**.

SVIBVSIVM, Schwibussen / **Crom.** Suebodinum, opidum medioere vltra **Viadrum** loco peropportuno & amœnissimo collocatum, vbi magna omnium rerum necessariorum copia. Curæus notat collocatum istuc ordinem equitum **S. Mariae**. De nomine magna sollicitudo: sitne deductum à **Suionibus** vel **Suenis**. Forte an extructum diceret quis eo tempore, cum **Sueui** pertæsi sedium suarum, quas excoluerunt ad **Sue-**
uum & **Hauelum** flumina, nouas istas suas, quas etiam

hodie tenent, in Vindelicia & Rætia quæ fuerunt.
SILBERBERGA, Silberberg / opidum Ducum **Bre-**
genſium metallicum: ab venis argenti nomen accepit, quod
 olim venæ argentariæ illic fuerint celebres.

SKOTZOVIA, Skotuff / **Cromer. Cozuchouia**, opi-
 dum ad **Viftulam** fluum, dynaſtiaz nomine inſignitum, &
 arce præditum egregia.

SOMMERFELDA, Sommerfeld / opidum Ducatus **Cro-**
menſis ad **Niſſam** fl.

SORA, Sora / opidulum mœnitum in Ducatu **Ratibo-**
rienſi.

SPROTTAVIA, Sprotta / opidum elegans, frequens,
 amœnum, idemque poſt **Glogouiam** & **Benthenam** in
 illo territorio antiquiſſimum. Flumis adſidet ad meri-
 diem quidem **Bobero**: ad alteram partem **Sprottae**. Ar-
 cem habet verſus ortum eo loco ſitam, qui flumis & pa-
 lûdibus circumdatur. Cœnobium hic virginibus ſacra-
 tum.

STINAVIA, Steinaw / opidum ad **Oderam**, Du-
 catus olim titulo inſigne. Cui aliud cognomine opidulum
 apertum in Ducatu **Oppolienſi** ad **Steinam** fluum.

STRELA, Strelen / **Cromer. Strelinum**, opidulum
 ad **Olauiam** fluum inſignis pulchritudinis, agro vndique
 beatiffimo pinguiſſimoque cinctum. Hoc enim præcipue tra-
 ctu lætiſſimas fruges tellus producit.

STRELICIA MAIOR, Groß Strelis / opidum cum
 arce Ducatus **Oppolienſis**, ſedes honoratiſſima **Baronum de**
Rhedern.

STRELICIA MINOR, Klein Strelis / opidulum aper-
 tum **Baronis Proskouii** in eodem Ducatu.

STRIGOVIA, Striga / **Cromer. Stregomum**, opidum
 latius

facis amplum loco fertili situm. Clarum reddit terra, que in monte acuto **Diui Georgii** effoditur sigillata. Celebritatem auget cereuisia, que ibi ex tritico coquitur, optimis concenseri solita: quanquam non desunt, qui vim illius censeant flatulentam, cauendamque iis, qui sedentariam exercent vitam, quales sunt hi, qui libros nocturna diurnaue manu versant.

STROPPAVIA, Stroppen / opidulum inuicentum in Ducatu Olsnensi.

STRUMINVM, aliàs **Schwarzwasser** / opidum ad **Vihtulam** fluium haud procul **Plessa**, dynastie **Scotzouiensis** subiectum.

SWIDNICIUM, Schweidnitz / Vrbs ducatus sui primaria, percommodo situ, incolarum frequentia, murorum ambitu, ædificiorum structura conspicua. Templum habet parochiale affabre extructum editiori vrbs loco situm: tum monasterium **DEIPARÆ VIRGINI** factum, quod **Stephanus, Andreas, & Franciscus**, nobiles fratres Comites de Wirbna erexerunt Anno Christi millesimo ducentesimo & vigesimo.

TARNOUITIUM, Tarnowitz / opidum dynastie **Benthensis** metallicum ad radices **Carpathi** situm, metallis argenti, maxime plumbi hodie celeberrimum.

TESCHENA, Teschen / **Cromer. Cessinum**, vrbs primaria cum arce Principis ad **Ellsam** fluium, & radices **Carpathi**, emporio nobilis. Selopeti istie conficiuntur, qui palmam poscere audent contra omnes Silesia.

TOSTVM, Tost / opidulum inuicentum cum arce **Baronum de Rhedern**.

TRACHENBERGA, Trachenberg / opidum Baronatus clatens dignitate: viginoso loco ad **Borthæ** fluii.

fluuii ripas situm: bonorumque piscium, maxime luciorum, captura nobilitatum ac celebre. Toparchas olim agnouit Barones **Kurtzbachios**, ante annos haud ita multos in **Schaff-Gotfchiorum** translatum familiam.

TREBNICIA, Trebnis / opidum & eiusdem cognominis, magni nominis cenobium, ab **Henrico Barbato D. Heduuigis** marito fundatum, & puellis Cisterciensis sectæ, ex cenobio Bambergensi huc translatis, attributum. Peregrinatione ad D. Heduuigis sepulcrum superstitioso illo æuo celeberrimum.

Tschirnavia, Tschirnow / opidum cum arce **Stofschiorum** recentissimum, lanificii & tincturæ artificio præcipue clarum, nec nobilior rota fere Silesia, quam isthæ, pannus textitur.

VYASTVM, Vlast / opidulum ducatus **Oppoliensis** ad fl. Kladinitz Episcopo Vratislauenſi subditum.

WALDBERGA, Waldberg / opidulum ducatus **Suidnicensis**.

VVOLSTADIUM, Wolstadi / opidulum ducatus **Lignicensis** in spaciola situm planicie, ubi **Henricus Pius** à Tataris cæsus gloriosa morte occubuit.

VVANSENA, Wansen / opidum episcopale in agro **Grotzouienſi**.

VVARTA, Warte / opidum apertum episcopi Vratislauenſis ad **Nissam** fl.

VVARTENBERGA, Wartenberg / opidum Baronatus sui primarium, aincenum & elegans, haud longe à **VVeida** fl. fontibus distans: cuius domitio hodie potitur antiquitate nobilissima, nobilitate illustris, & primi apud nos subtellii familia **Burggrauiorum Donensium**. Est & aliud eiusdem nominis opidum in agro **Freistadienſi**.

VVEIDA, siue VVEIDENAVIA, Weida / **Nissenſis** territorii opidum.

VVEISKRET-

WEISKRETSCHUM, & in vett. dipl. **Peiskenkretschem**, opidulum apertum Ducatus **Oppolienfis** non procul **Bythonia**, **Rhederos** agnoscens dominos.

WINCI GIUM, **Wingig** / opidulum dioceseos **VVolauenfis**.

VVOLAVIA, **Wohlaw** / munitum atque amœnum opidum loco vdo inter piscinas situm : laneis pannis conficiendis hodie infigne. Arcem habet minime contemendam.

VVOCHSTADIUM, **Wochstadt** / opidum mœnitum in Ducatu **Oppauienfi** cum arce eleganti **Prazmannorum**.

ZABOTHVM, **der Zobten** / opidum **Zabotho** monti subiacens.

ZAVDICIVM, **Zaudis** / opidum territorii **Carnouienfis**.

ZIEGENHALS, opidulum mœnitum ad **Bielam** amnem, qui ad **Nissam** urbem **Nissa** fluuio iungitur, in territorio **Nissensi**. Officinis nitet ferrariis.

ZVLLICHIA, **Zullich** / opidum agri **Crosnensis**, **Electori** subiectum **Brandenburgico**.

ZVLTZ, opidulum in Ducatu **Oppolienfi** honoratissima **Proskouiorum** familiae possessio.

ZVI AVFF, opidulum apertum ditionis aliquando **Milicenfis**, nunc **Barones** agnoscit **Donenses**.

ZVCKMANTELA, **Zuckmantel** / olim **Edelstein** / **Episcopi Vratislauenfis** opidulum metallicum sub radicib. montium **Morauorum** positum, ferri, æris, calchanti, argenti auriq; fodinis clarum: sic dictum, quod latrones ibi viatoribus pallia detrahere soliti sunt.

Sunt præterea hac in regione *Arces & castella* editoribus in locis & rupibus extructa, nullis licet adiunctis opidis, pulcherrima, & natura manue munitissima,

qualia sunt verbi gratia, *castrum montis Gradecii, Grosberg / Kienast, Greiffensteinum, Königsberga, Bobersteinum, Karolatum, &c.* sicut & *monasteria* ad munitionem pariter & commoditatem habitatorum ædificata, & vicis pagisue vel adiacentibus vel non longe distantibus frequentata (*Feldkloster*) ut *Leubusienſe, Heinrichouienſe, Camencenſe, Grifſouienſe, Raudenſe, Grimmelvvicenſe, Trebnicenſe, Liebenthalenſe, Czarnouanſenſe.* Cuiusmodi sunt etiam *Commenda* quædam, quas Germani corrupte *Conterciën* vocant, militum D. *Iohannis Hierosolymitani*, qui hodie Melitam tenent, & hospitalarii, id est, xenodochi olim adpellabantur, ut in *Olſtra minore, Tintz, Greibnigk, &c.*

Pagorum quidem in Silesia incredibilis frequentia: in quibus duplici ut plurimum ordine dissecta agrestium domicilia, & ligno lutoque paululum è terra adacta, pleraque stramentis, nonnulla etiam scindulis intacta sunt, præter adiunctas dominorum *villas*, quæ ampliores sunt & cultiores, nec non nobilium *arces & prætorii*, omni elegantia & nitore perpolita: quibus mirum dictum, quantopere ornentur & illustretur Silesia.

CAPVT QVINTVM.

Ingenia & mores Silesiorum: corporum habitudo: educatio: studia: scholæ: rei familiaris cura: victus itemque vestitus ratio: hospitalitas: mercimonia: idioma.

COELI atque astrorum interpretes Silesiam nostram virginis & Mercurii tutelæ subiciunt. Huic cæli constitutioni *Curzus* ingenia Silesiorum respondere scribit. quippe quæ ut plurimum media sint inter sanguinea & melancholica: idcoque plerumque in illis, qui doctrina & vsu non sunt exculsi.

natu-

naturalem quandam tristitiam, morositatem, *duvumia*, vel subagrestem quandam pudorem cerni. Verum si accedat cultura ex liberali institutione & assuefactione ingenia nostrorum hominum non solum optime esse omnium artium capacia, verum etiam accipere elegantem quandam dexteritatem ad res magnas efficiendas. Si addam ego bellicosos esse Silesios, & ad conferenda praelia deposcendaque pericula audaces, sed sine mala malitia, mente candida & simplici, magisq; falli quàm fallere aptos, nihil opinor falsi dixerim. Eaque res haud dubie occasionem dedit fabulæ illi vulgo decantatæ de Asina à Silesiis pro magna leporum matre deuorata. Sed quæ gens non aliquando fuit rudior? Romani ipsi, *ad, 29, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100* adhuc, Leones, quia ex Numidia aduecti & feritate terribiles essent, vrsos Numidicos siue Libycos, tum visos primum Elephantos, quod nullum boue maius animal nossent, Boues, & quia ex Lucania aduecti Boues Lucas adpellarunt: pariterque struthionem passerem marinum, Camelopardalim ouem feram, Pantheras mures Africanos crediderunt. Quod si quis adhuc est, qui ridicula illa exprobratione delectetur, is pro me tribus verbis respondentem sibi optimi genii & ingenii Poetam nostratam audiat.

Dicis Grille. Asinos Silesia deuorat omnes.

Si verum est, ne te deuoret illa, caue.

Color hominum fere subrubicundus: qua in re à crasso errore non excuset *Boterum*, qui giluum aut pallidum illis attribuit: qui itidem de tauro Phalaridis apud Silesios vsitato, quasi de re comperta proclamat, sed nugatorie. De quo, vt aliis non paucis cum vir clarissimus, & ab iurisprudencia, ab historiarum lectione, ab literis politioribus instructissimus Dn. *Georgius Schonbornerus*, V. I. D. Cancellarius *Zollerinus* pro adfectu & eo quod inter nos est

Alternum sanctæ fœdus amicitie

silentio alioqui me præteriturum monuerit, publice hic agnoscere ingenui esse animi duxi.

Statura mediocris: habitudo corporum optima: membrorum ac lineamentorum compositio elegans: tum naturalis quædam formæ bonitas: in feminis præsertim & puellis, quæ formæ genuino & non fucato nitore lacteoque candore gentes finitimas prouocant: vt iam olim auctor magni Chronici Noribergensis *sexum femineum in Silelia venustum esse & affabilem*, salua tamen pudicitia, scripserit.

Inuentutis educationem quod attinet, ad pædagogia & magistros mares liberos mittere, & primis literarum elementis imbuere, pauperibus æque ac locupletibus, nobilibus ac plebeiis studium est. Puellæ etiam nobiles & vrbanae vel in scholis vel domi vernacula lingua legere, literas pingere & numerare discunt. Adultiores, puellæ quidem, rei familiari & sexui consentaneis artificijs, qualia sunt nere, acu pingere, texere, coquere, &c. manus admouent. Nisi quod alicubi etiam materculæ reperiantur, quæ filias suas, quas *ἀγορεύουσιν* vident esse *ἀμαρτανεύουσιν*, ne forte maciem contrahant, & faciei sibi prauitatem affricent, ab omnibus laboribus & curis domesticis studiose submouent atque arcant. Mares vero vel ad doctrinarum studia, quibus Ecclesiæ ac Reipublicæ esse quandoque vsui possint, admouentur, vel militiæ, aut mercaturæ, aut agriculturæ aut opificijs mechanicis aliisque manuariis artibus, aut principum denique & procerum ministerijs (*μὴν γὰρ ὄχι ἀπὸ νόμου ἀλλὰ μὲν ἡρέψαντες μελίτες*), nec naturæ tantum femina, sed etiam

Fortuna sequitur munia quisq; sua)

sefe addicunt: complures etiam, præsertim nobiles ac ditiores, variorum populorum rerumque publicarum moribus & institutis coram intuentis noscendisq; lares paternos deserunt, & magnam secum doctrinæ copiam & optimarum rerum vsum ex peregrinationibus collectū domam referunt. Ne quid de Martiis adolescentum nobilium hic dicam exercitijs, cuiusmodi sunt gladijs depugnandi, equos regendi cursum

sumque illorum pro libitu temperandi, eisdem in orbem agendi, & ex utroque latere celeriter insiliendi atque desiliendi, ad annulum in stadio aut ligneum clypeum scopumque versatilem (*zur Hand* Justiniano Imp. ab inventore Quinto, hodieq; Quintana vulgo adpellatur) decurrendi, hastas vibrandi, & si quæ sunt id genus alia *zur Hand*, militiæ reiq; fortiter gerendæ quasi quædam præludia.

Sunt autem docilia Silesiorum ingenia, neq; mechanicarum magis q̄ liberalium artium capacia, q̄q̄ mihi sane quam mediocre contigit, ne dicam exiguum, ut cetera pleraque omnia. Apud maiores quidem nostros Marti magis q̄ Phœbo deditos, & ut Enniano verbo utar, *bellipotentis magis quam sapientipotentis*, doctrinæ studia parum fuere culta. A uorum autem, & nostra ætate doctorum virosum summaq; eruditione, variis artibus & disciplinis præstantium magna copia. Cuius rei fidem si quis est qui mihi abnuir, illud Germaniæ sidus prælustre *Philippum Melancthonem*, (cuius doctrina & memoria magna nobis omnibus & sancta esse debet, quidquid etiamnum vanissimi quidam homunciones velut è plauastro conuiciuntur) audiat: cuius hæc de Silesia verba in epistola ad *Henricum Lignicensium* Ducem perscripta hodieque extant. *Non alia gens in Germania plures habet eruditos viros in tota Philosophia: & vrbs VRATISLAVIA non solum habet artifices industrios & ingeniosos ciues peregrinatores, sed etiam Senatum munificum in iuuantibus litterarum & artium studiis.* Et paulo post: *Nec in vlla parte Germania plures ex populo discunt & intelligunt doctrinas. Multi etiam ad Poesin & eloquentiam idonei sunt, VRSINI, LOGI, ROSINI, LANGI* carmina doctissimi viri in Italia laudarunt. Et eam quidem ad rem *Schola* passim non male institutæ: in quibus litteræ & artes, fontes illi bonorum, omnium in genere humano, tanto studio, fide ac diligentia, hætenus explicatæ sunt, ut earum nomen, celebre sit etiam apud exteros. Multis annis floruerunt *GOLDBERGENSIS*,

Friderici II. & *Bregensis*, Georgii II. Principum illustrissimorum, omnique laude pietatis ac virtutis præstantissimorum, auspiciis nunquam satis laudando instituto conditæ, erectæ, dotata, & à *Ioachimo* deinde Friderico, immortalis memoriæ principe in maius subuectæ: tum *Vratislaviensis* vtraque *Elisabethana* & *Magdalenæ*: è quibus omnibus tanquam è Durateo illo equo felicissimus doctorum hominum proventus: qui prima eruditionis fundamenta in Silesia posita ad summa deinde cuiusvis doctrinæ fastigia perduxerunt, Ecclesiamque & Rempubl. in partibus eius sibi creditis dextræ ac feliciter gubernarunt. *Goldbergensis* quidem Patrum nostrorum ævo sub *Valentino Trocendorffio* viro erudito doctoreque eximio, qui que primus quasi signum quoddam ex arce Palladia ad litteras in hac prouincia instaurandas extulit, ad tantam famæ celebritatem surrexit: vt nemo fere in literatorum censu, nisi qui sub huius magistri ferula didicisset, poneretur. Neque in celebres sunt *Sorvidanicensis*, *Cignicensis*, *Fresladicensis*, *Leobergensis*, *Bithomiensis* insigni liberalitate Generosi Baronis Dn. *Georgii Schonachii*, Silesiæ & Lusatia Cancellarii pronuper aperta, & aliæ, quas nominare non est necesse. Publicam scholam, (quam cum omnia disciplinarum genera profiteatur, & omnibus, qui literis imbui volunt, æque pateat, Vniuersitatem appellamus, & Academiam à loco non procul Athenis distito, in quo magna discipulorum frequentia *Plato* docebat,) quod non habet Silesia, Polonorum inuidia factum est. Cum enim Anno Salutis clō Io V. Vratislavienses opera *Vladislai Hungariæ* & *Boemiarum Regis*, & *Ioannis Episcopi* sui Academiam erigere conarentur: à Cracouiensibus impediti fuere: quorum instinctu Iulius P. R. cuius venia & auctoritate opus erat ad instituendam grauiorum artium scholam, priuilegia ipsi donegauit.

Rem familiarem Silesiæ diligentissime curant: adeo quidem, vt non dubitem asserere, non esse aliam hodie prouinciam,

vinciam, quæ plures habet strenuos & industrios patresfamilias, in re præsertim rustica, quàm hæc ipsa patria mea. Neque de viris illud solum dico, sed etiam de matronis: quibus plerisque pulcherrima diligentia æmulatione flagrantibus vnum hoc studium est: vt cum negotiis maritorum rationem parem faciant, eaque cura sua maiora atque meliora reddant.

Victus in Silesia mundior & elegantior, quin etiam parabilior, quam inter alias gentes. Plebs urbana & agrestis domesticarum pecudum carne, lacticiis, oleribus, & pane cum hordeaceo tum siligineo victitat. Urbanis ditioribus & nobilibus ampliora prædia possidentibus victus dapilior & preciosior, vt qui mensas cum alitibus domesticis, cum feris animalibus atibusque & piscibus lautioribus, talibusque aliis, in quibus permagnus est aromatum, saccari, & aliorum condimentorum vsus, cumulate instructas habent. Nec oleribus exquisitis eæ carent aut bellariis, aliisque ciborum deliciis, ac cupediis non magis domi natis, quàm aliunde petitis. Adeo *quidquid queritur, optimum videtur*: & hanc etiam prouinciam sumtuosus exterorum luxus nonnihil contaminauit. Vt minime mirum aut nouum videri debeat, si nonnulli, quibus modulus culina est, comedis deuoratisque patrimoniis decoquant, nec posteris suis quicquam præter luctum & querelas relinquunt.

Priscus & promiscuus Silesia potus est, de quo versus extant leonini (vt vocant Grammatici, quales à Poetis priscis tam Latinis, quàm vernaculis scribi solitos, & vix alios ex Epitaphiis & aliunde passim obseruatur) nec tamen illepidi monachi manu tenentis tritici spinas.

Me piget hoc esse, cum sit potare necesse

Vinum de messe, quod nos consueuimus esse.

Bieram vel byram me intelligere palam est, quæ quasi Cerebia vel Cereris vinum *Cereuisia* vulgo & *Zythus* indiscriminatum

tim appellatur, atque ex tritico hordeoue primum ad regenerationem madefacto ligulisq; enatis torrefacto (*Grieci*, Græci, nostri *Malz am* vocant. Prisci vero Germani *Bratium*, indeq; *Bratiarium*, quod horridius alii *Braxatorium* fecerunt, pro potus huius conficiendi officina,) tum aqua cum lupulo decocto, magnæ probitatis multique nutrimenti conficitur. Bonitas eius & præstantia de spuma colligi solet, in quam adhuc à recente coctura vertitur, *wenn es gheret*: & adhibent quoque eandem nostrates spumam ad panis fermentationem: quod & idem **Plinius** de Gallis pariter annotauit. Inter triticeos præcipuam laudem habet cereuisia *Vratislauenſis*, quæ *Scheps* vulgo adpellatur: de qua sane nihil minus dici potest, quàm quod de cereuisia Teutonica **Iulianus Augustus** in lepido & arguto epigrammate *οὗτος δὲ οὐκ ἔστιν.*

Καὶ οὐκ ἔστιν ἰδιόθεν οὗτος ὁ γόγγυς.

Potus enim sapidus, gratus & iucundus, nec siti magis sedanda, quàm robori & salubritati querenda, præsertim vbi lupulo salictario bene fuerit temperatus: qui eam ob causam plurimus ad vicinos etiam asportatur. Hordeacea cereuisia mense Martio vt plurimum coquitur, & sine acoris vitio per integrum annum, imo plures etiam seruari potest. Cuius rei causam sunt, qui referant ad primi veris vim, atque singularem efficaciam. Commendatur præ reliquis *Oppauensis*, cui proximam cenſeo *Goldbergensem*.

Vino olim pauci, & non nisi elegantiores utebantur: nunc nemo non abutitur: ex Hungaria præsertim, Austria & Moravia aduecto. Quanquam nec Rhenensia, Rhætica, Italica, Hispanica, Canariensia & Cretica vina desint: apud *Vratislauenſes* in primis, quibus iam olim priuilegii loco ab **Henrico VI. Duce** concessum reperio, *dass sie nicht allein essen vnd leben/ sondern auch wol essen vnd leben mögen*. Sine vino sane nulla placent conuiuia: quasi **Varronem** edidicerint, ita vbique elegantibus illis & suauib. versiculis conuenienter occini audias:

Vino

Vino nihil incundius quidquam cluit.

Hoc continet coagulum conuiuia.

Hoc hilaritatis dulce seminarium,

Hoc egritudinem ad medendam inuenerunt.

Mel quoque cum lupulo aqua decoctum (*Medonem* vulgo vocant, **Plinius** hydromeli & aquam mullam) in frequenti vsu est. quod cum ex Polonia & Lithuania importatur, tum **Rati-**
boriæ, **Oppauiz**, & alibi coquitur. Ex pirorum etiam & pomorum vinoso succo multis in locis ficticium vinum conficitur, quo plurimum tenuiores vtuntur, quamuis sit, vt id genus alia, & frigidum, & flatulentum.

Sed & *vini sublimati*, quod ex vini fecibus vel ex frumento eliquatur, frequens est in Silesia potus: ex quo quidem nobiles etiam viri in superiore præsertim Silesia luculentos proventus percipiunt. Fecibus sues commodissime pascuntur: quæ pascendi ratio veteribus ignota fuit, quemadmodum ex **Varrone** & **Columella** adparet. Vinacea autem illis olim & scapi ex vuis dabantur, si fundus ministrabat.

Cæterum *compotationes* in Silesia (vt propria vineta cedere liceat) frequentiores: vbi quidem *ἀπρωσι, ἀπρωσι καὶ ἀπρωσι* nō **Xenophontis** minuta illa & rorantia, sed portentosa pocula exhauriri videas, & sollicitè legem illam Græcorum obseruari. *Aut bibendum aut abeundum*. Idque non magis in cauponis, ad quas vulgus compotandi causa conuenire solet, quàm in procerum conuiujs & quibuscunque fere conuentibus. Vnde crebræ inter vinolentos rixæ & contentiones, quæ non tam in conuicia, quam vulnèra & cædes desinunt: sed ipsæ tandem in compotationibus, ceu Bacchi auspicijs transiguntur, hausto vtrimque **Philotesio** cratere concordia firmamento. Verum habent id commune Silesii cum alijs populis, maxime Septentrionalibus, vitium: quod tam altas egit radices, vt extinguatur, vt elidi, vt extirpati nulla ratione queat. Desinit nimirum esse remedio locus, vbi quæ fuerant vitia, mores sunt: ac-

cedente præsertim dominorum & magistratuum indulgentia, quibus nimium quantum fructuosa est illa potandi licentia. Ex hac siquidem non exigua & tributorum & vestigalium publicorum iuxta ac priuatorum portio cotrogatur.

Vasa mensalia, poculaq; plebi lignea, stannea, vitrea: quibus honestiores non contenti argenteis etiam vtuntur & aureis, iisq; vario opere exalatis. In his quoq; *prodiga rerum luxuries* vbiq; se summopere exercet.

Vestitus ratio eadem fere in Silesia est, quæ in reliqua Germania, hoc est, neq; vna neq; certa. Sæpe quippe pro tempore variatur cum qualitate tû forma & ritu. Eum autê in modû à paucis annis, vt est hoc æuum, in quo vitia, vt inquit ille,

Quasi herba irrigua succerunt uberrime,

in corporis cultu & vestitu luxus inualuit, rerumq; potiri cœpit, vt nec is vllis videatur legibus coerceri posse: apud sequiorem potissimum sexum, qui maxime hic modum excedit. Itaque videas passim, quæ instar auis Iunonia se noua vestium peregrinitate quotidie iactent, & crines, spiras, aures, collum, digitos, manus, stolas modo curtas modo firmata trahentes à tergo septenum pedum, crepidas item & calceos, argento, auro, gemmis & margaritis exornent preciosis, quibus toti nonnunq̃ impensis census. Cui quidê malo optimû, si quid iudicare possum, remediû: si magni minorib. præirent, & summates atq; nobiles exemplo suo, quod cupide inferiores amplectuntur, inter decoris orbitas plebem redigerent. Quod dum non fit, nequicq̃ speramus, sublatû rei malum, q; quasi sentina Remp. mergit. Sed nolo nûc de his plura: ne intempestiue censorium opus obiurgandis morib. nostrorû temporû suscepisse videar.

Erga aduenas & peregrinos Silesi perq̃ humani & benigni: optimisq; morib. hoc ab iis impetratur, vt cum hic habitare cœperint, alia in patria se natos esse obliuiscantur. Quæ quidem præclara omnino laus est, non ob id continuo Silesiæ nostræ deroganda, q; vnus forsan & alter homines nequam & improbi

improbi illam negligent. Zizania ubiq; tritico permista sunt: an triticum propterea vili pendendum? Magna sunt iisdem variarum rerum tam inter se q̄ vicinis cum gentib. *commercia*, quib. frumentū præcipue, pisces, cereuisiam, caseos, lanas, linum, pannos laneos lineosq; , alurā, mel, cerā, rubiam tinctorū, acorum, plumbū, ferrum, lithargyrium, arma, &c. communicant: p̄ quib. grata quadam cōmutatione certatim ab iis recipiunt pannos sericeos & laneos lineosq; subtiliores, cymatiles itē ex subtili caprarū pilo in fila deducto contextos, quos Camelottos & grogreinos vocant, gossipium, margaritas, gēmas, fila aurea argenteaq; , murium ponticorum exuuias, quas nostrates sabellicas cognominant, aliasq; pelles exoticas, sal, haleces quos haringos nominamus, quā conditaneos seu muriatricos quā fumo duratos, asellos, passeres exiccatos siue plarellas, lampetras cū fumo duratas tū assas aromatis. resperfas & aceto cōditas, vina item omnis generis exotica, oleū, oliuas muria maceratas, saccarū, aromata, aut si qd aliud est, q̄ natura cœli & soli genius nobis negavit. Harum aut rerū atq; merciū exportandarū & importandarū *commercia* Silesijs sunt cum Germanis, p̄cipueq; Marchiacis, Pomeranis, Prussis, Austriacis, Morauis, Bojemis, Belgis, Polonis, Hūgaris Transylvanis, Italis, & alijs. Itinera quidem p̄ Silesiā nostram q̄ alibi tutiora, fideli cura Principum atq; Ordinum, qui per emissarios suos, quos non exiguo alunt numero, malis hominib. prouinciam ita purgant: vt mercatores opulentissimi iter faciant liberi, & suas merces vltro citroque transportent absque vlllo stipatorum comitatu: quo quidem in vicinis regionibus opus.

Idioma q; attinet, quemadmodū originis & nominis communione, ita etiam linguæ societate gens Silesiaca cum Polonis olim coniuncta fuit. Postea vero q̄ Germanorū coloniarū in Silesiam deductæ, ipsa deniq; à Polonia auulsa fuit: Germanici et sermonis vsus præualuit. Quamuis opida pene tota & pagi pleni, vltra Viadrum præsertim, ista etiamnum ætate mordicus retinentium sermonem Slaucum: nec desunt, quib. in vsu

Boiemicus, à Polonico, si pronunciationem & dialectum excipias, parum diuersus.

CAPVT SEXTVM.

Diuersa hominum in Silesia genera.

PRoximum nunc est, vt ad delineandam aliquo modo Rempub. Silesiorum sermonem conuertamus, quod vt eo commodius fiat, primum diuersa hominum genera, deinde magistratus, tum iudiciorum, comitiorum denique & fisci rationem breuiter & *αὐτὸς ἑαυτῶν* explicabimus.

Vniuersus igitur Silesiæ populus vsitatissima illa & vetustissima hominum diuisione ex clericis siue Ecclesiasticis constat, & laicis siue secularibus.

Clerici sunt, quibus cura sacrorum commissa est, & religionis Christianæ: quam quidem Silesia deorum superstitione olim occupata anno post natum Christum 1000000 LXXIX. Ioanne XIII. Romæ sedente amplecti cœpit. Idq; opera *Micislai Polonorum Principis*: qui cum ducta in uxorem Boleslai I. Boemię Ducis filia *Dambrouca* (Dobrauam Ditmarus adpellat, ita dictam quasi Bonam) Christiani nominis prolatandi studiosissima primus ex sua gente baptismatis fonte Christo renatus inanium deorum simulacra magnis affixa perticis per vicos gestari, & tandem in cœnum proici comburiq; & vanos adeo prisce superstitionis ritus atque ceremonias aboleri curasset: Principis exemplo pleriq; optimates & populares, nobiles ignobilesq; promiscue incitati, tam flagranti studio abiecta paganica superstitione & *προαδιδίω* se Christo consecrarent: vt emori potius quàm deserere cuperent. In cuius rei fidem mos ille apud Polonos per ea tempora inoleuit, vt quamdiu Euangelii verba in templo ad aram à Sacerdote pronunciarentur, homines equestri ordinis gladios mediotenus stringerent, ad Euangelii defensionem & subeundam pro religio-

ligione mortem se paratos esse hoc gestu quasi profitentes: Choro autem accinente, GLORIA TIBI DOMINE, in vaginas eisdem recondent. Tanta autem religionis Christianæ propagandæ cupiditate **Micislaus** flagrauit, vt nouem statim diuersis locis basilicas supellectili omnis generis preciosa ornatas, & censibus ac possessionibus locupletatas ædificauerit: & inter hos etiam in Silesia *Smogorouienſium* cathedram: quæ subsequenti tempore *Bicinam*, tandem a **Casimiro** Polono **Micislai II. F.** (quem in Cluniacensi nobilissimo per totum orbem Christianum cœnobio religionem professum, & iam Diaconum Poloni annuente & Sacramenti atque sacerdotii vinculum laxante Romano Pontifice, ad regnum maiorum, suorum reuocarunt) *Vratislauiam* translata est: insula vrbi vicina ad **Oderam** sita Episcopo & collegio sacerdotum attributa, largioribusq; subministratis vectigalibus, pro illius præsertim temporis sacrorum hominum parsimonia & moderatone. Æmulati factum posteriores Principes atque Præsules multas certatim villarum, siluarum, pagorum, opidorum, territoriorum donationes adiecerunt: vt *Vratislauensis Episcopatus* paulatim ad tantum non modo dignitatis & auctoritatis, verum etiam opulentia fastigium, quantum pauci alii supergressi, peruenerit: & *Aureus* adeo nuncupari quondam meruerit. Cuius ob id thesauris inhians **Gregorius XI. P. R.** cum **Precislaus** Episcopus relicta magna pecunia excessisset, præter contributionem Ecclesijs Polonicis impositam ex hereditate illa triginta millia aureorum per legatum suum redegit, & insuper octo millia annua sibi pactus est è redivibus Episcopæ, donec aliquis **Precislao** successor daretur: cuius renunciatio siue approbatio in septimum propterea annum dilata fuit. *Basilica* ipsa cathedralis **D. Ioannis Baptistæ** honori sacra est: qui gentis nostræ quasi Deus tutelaris, tam venerabilis omnibus, vt Principes etiam viri nomen ipsius litteris suis præfixerint: vt patet ex **Henrici Barbati** vetusto diplomate, cuius hoc est

initium: Nos HENRICVS DEI ET BEATI IOANNIS, PATRISQVE MEI BOLES LAI GRATIA SLESIA DVX, &c.

Ordinem ceremoniarum, cantus, & vestitus cum liliorum insignibus ex Lugdunensi omnium Galliae nobilissima & antiquissima basilica in Vratislaviensem induxit Waltherus Episcopus equestri Zadoreorum natus familia. Series antistitem hæc est.

A.C.

969.	Godefridus	} Nobiles Romani.
973.	Vrbanus	
1005.	Clemens	} Nobiles Itali.
1027.	Lucilius.	
1036.	Leonardus	
1045.	Timotheus	
1051.	Hieronymus, nobilis Romanus.	
1062.	Ioannes I.	} Nobiles Poloni.
1072.	Petrus I.	
1091.	Ziroslaus I.	
1100.	Imislaus vel Hey-	
1126.	Rupertus (mo)	
1141.	Magnus	
1146.	Ioannes II.	
1148.	Waltherus.	
1170.	Ziroslaus II.	
1181.	Franciscus, nobilis Silesius.	
1198.	Iaroslaus, Boleslai Alti Silesia Principis F.	
1201.	Cyprianus	} Nobiles Poloni.
1207.	Laurentius I.	
1232.	Thomas I.	
1267.	Thomas II.	
1292.	Ioannes III.	
1301.	Henricus de Wirbna	
1319.	Vitus I.	

1326. Nankerus
 1341. Precislaus de Pogarel- } Nobiles Silesii.
 la aula Regiæ Cancellarius.
 1376. Theodoricus Bojernus.
 1382. Wenceslaus, Dux Silesiæ Legnicensis.
 1417. Conradus, Dux Silesiæ Legnicensis & Olsnensis.
 1447. Petrus I. Nowack dictus, Silesius.
 1456. Iodocus Rosenbergius, Baro Bojemus.
 1467. Rudolfus, ex dicecesi Moguntina oriundus.
 1482. Ioannes IV. Roth Suevus.
 1506. Ioannes V. Turzo, nobilis Polonus.
 — 1520. Iacobus à Salza
 — 1539. Balthasar à Promnitz. } Nobiles Silesii.
 1562. Casparus à Logaun
 — 1574. Martinus Gerstmannus, Boleslaviensis Siles.
 — 1585. Andreas Ierinus, Suevus.
 1596. Bonaventura Han, Glogou. Silesi electus, sed non confirmatus.
 1599. Paullus Albertus, Suevus.
 — 1600. Ioannes VI. à Sirsch, Nobilis Silesius.
 — 1608. Carolus, Archidux Austriae,

Præter Episcopatum autem alia quoque collegia canonicorum, ut *Wratislaviae ad D. Crucis & D. Aegidii, in maiore & minore Glogonia, Nissa, Oppolia, Rattboria* atque alibi instituta sunt, fundis, villis, prædiis, aliisque possessionibus ac redditibus amplissimis Principum liberalitate aliorumque fidelium Christianorum prompto in religionis cultores benefaciendi studio cuique attributis. Præterea *monachorum* quæ plurimi ordines, ut vestib. ita & regulis inter se distincti: multiplices *nonnarum* siue *montalium* cœtus: *domus hospitales*, & id genus cœuetus alii: quorû antistitibus

bus ducales nonnullis opes, omnibus vero ad liberaliter ac splendide viuendum magna facultas datur. Ne quid de *plebanis, parochis, siue curionibus* dicam, aliis que minorum sacerdotiorum curatoribus. Quorum quidem loco in reformatis Ecclesiis surrogati sunt *Ministri*, qui reiectis tot adscititiis & gentilissimum verius quam Christianitum redolentibus naniis ex verbi diuini præscripto populum docerent. Tametsi vero Reformationem illam Ecclesiarum & eorum, quæ perperam in religionem inuenta sunt emendationem à Luthero inchoatam Silesia magnam partem cupide amplexa est, ob idque à Pontificia religione secessionem fecit: Episcopus tamen, Abbates & Prælati suam religionem, ceremonias, possessiones, vectigalia & iura libera fere hucusque retinuerunt, neque quo minus illis pacate uti frui possint, vlla ratione impediuntur: si paucas Ecclesiasticas præfecturas & quædam id genus alia bona sacra excipias, quæ Principes ac ciuitates nonnullæ sibi sumserunt, eaque in ministerii, scholarum, egenorum & similes pios atque vtilis vsus conuerterunt.

Episcopum porto suffragiis communibus deligunt sodales siue *Canonici Collegii D. Ioannis*: hæctenus tamen, si & Boemiarum Regis accedat consensus: à quo electus & regalium, quæ habet, inuestituram petere, & homagium illi atque fidelitatem, tanquam Princeps & vasallus Ligis, præstare tenetur. Eligendus autem est non nisi è Boemis, Morauis, Silesiis aut coniunctis regno Boemiarum prouincis, qui quidem hoc munere dignus sit. Sic enim in celebri illa transactione Colowratensi facta Anno Christi 1535 inter alia conuenit. Quamquam ab hoc transactionis capite aliquoties recessum est. Nostra enim memoria Episcopatum gessere duo è Sueuorum gente *Andreas Serinus & Paullus Albertus*: & hic quidem excluso *Bonauentura Gallo Glogouienfi Silesio*: cuius electio à Pontifice & Cæsare nouo plane & antea pene inaudito exemplo fuit abrogata, frustra sese opponentibus Principibus cæterisque ordinibus,

nibus, & in primis *Toachimio Friderico* Lignitii, & *Carolo Monstbergæ Ducibus*: qui quidem nouæ electioni nomine Cæsaris adelle iussi, cum *Paullum Albertum* hominem exterum & illum quidem solum à Cæsare nominari & collegio offerri intelligerent, se excusarunt, & non expectata electione discesserunt: cum neque fidei suæ, qua Reipub. obstricti essent, neque existimationi conuenire existimarent, vt electionem mali exempli, & iuribus ac priuilegijs prouinciæ aduersantem suo suffragio non modo comprobarent, sed etiam adiuuarent. *Quæ* tamen Illustrissimorum Principum aduersatio prohibere non potuit, quo minus *Paullus* à Cæsare nominatus eligeretur. *Galli* autem electioni abrogandæ præcipuam occasionem ipsimet præbuisse creduntur Canonici: qui Cæsaris legatos ad noui successoris nominationem pro more missos iuribus suis ac priuilegijs & Pontificis auctoritate confisi, parum honorificè tractarunt, & plura nomine ac iussu Cæsareæ maiestatis proponere cupientes audire recusarunt, sed dimisso subito collegio neglecta Cæsaris nominatione ad electionem Galli conuolarunt.

De beneficijs Ecclesiasticis, quorum distributio ad Episcopum, Principes, Collegium, & alios quoscunque pertinet, in eadem transactione pariter cautum est: ne alijs quam indignis regniq; Boemiæ & coniunctarum prouinciarum incolis, qui quidem eo munere & honore reperiantur digni, conferantur. Sed hoc quoque transactionis caput non semel est violatum. Admissi enia sunt ab illo tempore homines exteri Itali, Poloni, Sueni, Austriaci: qua de re principes atque ordines Silesiæ sæpius numero in publicis conuentibus sunt conquesti.

Abbatum & Præpositorum eligendorum ius Collegia Monachorum in Silesia hæctenus retinuerunt. Tameñ enim decreto Concilij Tridentini collegia Monachorū Episcopis subiecta sunt. *Gregorius* tamen XIII. P. R. istius prouinciæ monachos Episcoporum potestati exemisse fertur. Itaque eliguntur nunc Abbates & Præpositi sine Episcopi assensu, quanquam

consecrationes ab eodem accipiunt, quod ipsi sunt tamen non a-
que ab omnibus observantur constat.

In *moniales*, ducatum præsertim, quos vocant, hæredi-
tatorum, plus habet Episcopus potestatis. In eligendis enim
Abbatissis ius suffragii habet: & si moniales forte in electione
dissentiant, suo voto controuersiam dirimit.

Hoc plane singulare est, quod Abbatiæ & monasteria in
hac prouincia pleraque in patrimonio Principis seu Regis Bo-
iemie censentur, *werden für Cammergüter gehalten*. Itaque
cum lis aliqua eis mouetur, Cæsareus fisci aduocatus ipsis præ-
sto est, qui operam dat, ne quid res Principis detrimenti ca-
piat. Defungentium aut institutum bonæ non Ecclesiis neque co-
gnatis, sed fisco regio sine Camera cedunt: quæ ob id mortuo
Abbate vel Abbatissa quam primû à fisco ob signantur, & præ-
sente fisci aduocato in inuentarium rediguntur. Idem olim ius
Imperatores in Episcoporum & Abbatum mortuorum bonis
mobilibus & se mouentibus, quorum omnium fiscus heres e-
rat vel Camera imperialis, vsurparunt: vt pluribus docet **Henr.
Meibomius** in peculiari super e iurè dissertatione. Idque inde
à **Carolo Magno** vsque ad **Othonem IV.** qui incertum sponte,
an importunis electorum principum precibus verborumque
lenociniis victus in maximum succedentium præiudicium pa-
rum consulte primus id abrogauit, vt apparet ex principum im-
perii scripto ad **Innocentium III. P. R.** & post illi **Etidericus II.**
Imp. in aurea bulla §. 4. quorû tamen constitutiones per omnia
apud nos minime receptæ. Quin etiam si quæ necessitas incidit
frequenter à Boemiarum Regibus tributa Abbatibus & prælatis
indicti consueuerunt: quam tamen subuentionem ex charitate
solum beneuolentiæq; in Reges, non etiam ex debito proficisci
vulgo illi commemorant: quippe qui ius esse Regibus in sacerdo-
tia negant. Atq; ex eodẽ iure etiam illud est, quod potestati sibi
Reges vsurpant a lendos offerre coenobii milites veteranos siue
caullarios: qui acceptis bello vulneribus graues annis & multo
iam

iam fracti membra labore fonticam causam, cur dimissionem impetrent, adferunt, corporis autem artificio vitæ necessaria quaritare nequeunt.

Laici siue seculares vel nobiles sunt, vel ignobiles.

Nobilitum in Silesia tres sunt gradus: primus *Ducum*, alter *Baronum*, tertius *Nobilitum* communi nomine sic dictorum.

Duces superioribus seculis in hac prouincia fuerunt pluri- mi: inter quos cum hæreditas paterna in capita diuideretur, at- que ita multi fratres, quod vulgo dicitur, monasterium depau- perarent: factum est, vt in multas quasi lacinias discerpta pro- uincia crebris exponeretur bellis, & secundum Varronem, *qui pote plus, vrgeret atque opprimeret imbecilliores*

———— *Pisces vt sape minutos*

Magnus comest, & aues enecat accipiter.

Nunc vero stirpibus nonnullis morte sublatis ad pauciores re- ducta est prouincia: qui quidem terras habent & dominia non contemnenda. Sunt autem hodie quatuor in Silesia Principum familiae: quarum vt per meritissimas laudes plausiblem velifi- candi vberissima superaret materia, nisi talia panegyricis & æter- nis historiarum annalibus, non tratatitio huiusmodi scripto de- beri probe meminissim, ita in recensendis, ne cui præiudicatu- cam, aut curis me maectem & onerem inuidia, semel hic edico, palamque omnibus testatum facio nomenclaturam me qua- si- tuisse, & temporis quo quæque longius in Silesia dominata est, non dignitatis ratione in ordine secutum. Ex iis ergo quædã ab antiquo & multis retro seculis rerum in Silesia positæ, vt *Lygio- Bregensis* & *Teschinensis*, à *Piaslo* Poloniae Monarcha, cuius poste- ritas Id circiter annorum spatio ordine successorio apud Polo- nos felicissime regnauit, continua serie absq; vlla interruptione originem ducentes: quædam posterius in hanc prouinciã ali- unde velut insitione quadã translata: cuiusmodi sunt *Monster- bergensis* siue *Olsnicensis*, & *Branãburgensis*. Ac *Monsterbergensis* qui- dem è stirpe *Georgii Regis Boiemiae*: cuius filios bellica laude & heroicis virtutibus illustres *Victorinum*, *Henricum* gene-

ris sui clarissimæ lampados **CAROLI** supremi Silesiarum hæc tempestate præfecti proauum, & Hinconē A. C. ccccLXII. **Monsterbergenses** Duces & S. R. I. Principes creauit **Fridericus III. Imp.** Vbi notanda obiter in signis Platinæ scriptoris Pontificii *auisopnæ*, qui in vita **Paulli II.** stirpem **Georgii Regis** à Paulo funditus sublatam fuisse scribit. Ipsi autem Georgii maiores è stirpe **Bosconis** Comitis Nidani & **Berneccii** ad Rhenum: quem siue **Conrado** siue **Friderico II.** imperante Germania relicta in Boemiam transisse illustremque **Constadorum** & **Podiebradorum** gentem eondidisse, cōsensus qua editorum quæ in editorum annalium habet. **Brandenburgensis** ex Zolleriana, Comitum, quorum stemma hodieque apud Sueuos superstes est, gente antiquissima: quæ sub **Carolo Magno** cœpit, non à **Petro Columna**, Romano illo patricio, qui Pontifice in ordinē & vincula ab se coactō in Germaniam ad **Henricum IV. Imp.** profugit, sed diu ante à **Thassilone** propagata per **CCCC. LXX.** annos vsq; ad **Eitel-Fridericum** Comitem in **Hohenzollern**, qui vixit anno salutis cō CC LXXIII. & ex sorore **Rudolfi** Habsburgici Cæsaris filium reliquit cognominem **Eitel-Fridericum** II. primum huius familiæ Burggrauium Noribergensem, beneficio auunculi Cæsaris: Huius abnepotem **Fridericum** ob res sapienter fortiterque domi bellicue per Hungariam & Boemiam atque in imperio gestas, **Sigismundus Imp.** Constantiæ designauit primum Marchionem Brandenburgicum, & suum in eo principatu successorem: à quo tota ista heroica Electorum & Marchionum Brandenburgensium omnium, quotquot hodie Dei gratia in Marchia, Borussia, Ducatu Iuliacensi, Franconia, Silesia florent, progenies vberrime fructuauit.

Et horum quidem Principum ditiones Silesiæ fere omnes (nisi quod deducatu **Carnouensis**, quem hereditarium esse Illustrissimi Marchiones contendunt, adhuc sub iudice lis est, quam vt nostram hic faciamus non est opus) Regibus Boemiarum clientelari iure obstrictæ: adeo quidem, vt tametsi iure

commu-

communi Feuda dignitatum sint perpetua, & in infinitum transmissibilia, hoc tamen in Silesia deficiente simultanea inuestitura neuiquam obseruetur: sicut accidit in Ducatibus **Oppolienſi** & **Ratiborienſi**, qui patrum nostrorum memoria Ioanne Duce sine liberis masculis defuncto, & ita cum eo illustrissima Oppolienſium Ducum familia, quæ longo tempore in Silesia floruerat, omnino extincta, deuoluti sunt, exclusis agnatis **Lignicenſium** & **Teschinenſium** Principibus.

Quæ quidem præcipua etiam causa fuit, cur **D. Ferdinandus Rex** pactum confraternitatis siue *περι ἀλλήλοκληρονομίας*, vt Græci vocant, hoc est, de mutua successione, vt nimirum alterius gente extincta alterius succederet, inter **Ioachimum Electorem Brandenburgensem** & **Fridericum Ducem Lignicensem** non adhibito consensu regio factum, per sententiam **Vraſlauia** A. C. c. l. s. l. XLIX. a. d. XII. Maij latam, seu quod in Regis præiudicium ac detrimentum vergeret, resciderit atque irritum pronuntiarit. A territoriorum tamen onere liberi sunt & immunes Silesiæ Principes, nisi quæ charitatis & beneuolentiæ causa vltro & sponte sua præstant: *Was sie vor ihre Person thun/ alles auß Vaterthäniger Lieb vnd Treu/ vnd keine Pflicht beschibet.*

Baronis vox ordinem nobilium inter Principes & minorum, vt ita loquar, gentium nobiles, siue equites interiectum significat, sunt autem Barones in Silesia hac tempestate permulti: in quibus præsignis præ reliquis illorum dignitas, qui Baroniarum liberarum nomine status provincie repræsentant, & inter quos controuersis de iure *αριστοκρατίας* siue sessionis prærogatiua compeſcendis **D. Ferdinandus** eodem illo, quem diximus anno, a. d. XXII. Maij hanc legem dixit: vt qui antiquissima esset familia, reliquos præcederet. Tenent autem hodie dynastias illas, **Wartenbergensem** quidem *Burggraui Donenses*, **Plesſensem** *Promnicii*, **Milicensem** *Malzani*, **Trachenbergensem** *Schaff-Gurschii* Barones. Reliquorum nomina, quæ mihi quidem innotuere, hæc sunt: *Biffi, Braunii, CurtZachii, Donati, Kistlicii,*

Korblicii, Kotolinskii, Logi, Meltichii, Oppersdorffii, Parchviciii, Proskouii, Rederi, Schonachii, Sedlitzku & Choleitz, Sonneckii, Tschirnhauseri, Vrbenae, Zedlicii: quibus alios alii addant, & parcat mihi, quod ordinem potius alphabeticum, quam quem huius illiusve prerogatiua postulare visa fuit, obseruauerim. In mensa (si uolent) locum digniorem occupent, aut in templo subsellii uel. Nomenclaturae hic quoque, non ordo quaesitus est.

Nobiles in specie sic dicti sunt equestris loci homines, qui Italis *Gentilium*, nostris uulgo *Zundern* dicuntur, non modo clypeis gentilitiis, quae in nobilitatis insignia gestant, sed & specialibus titulis a plebe distincti. Et fuit quidem tempus, cum nobiles nostri titulo *Tüchtig* honorarentur, honoratioribus autem ex nobilitate *Wolstüchtige* audirent. Crescente autem ambitione creuit titulorum iuxta: & proxima superiore aetate abolito veteri titulo excepti sunt nobiles: dicitur *Beste* (validi) & *Ehruesse* mox *Strenge* seu *Bestrenge*/quod uocabulum secundum Latinorum *Strenuum* formatum receptumque uideri potest: & tandem *Edle*/quo nomine olim soli Barones insigniebantur: ut ex antiquioribus priuilegiis ducatus Glogouicnsis & aliarum adparet. *Tüchtig* autem idem esse uidetur, quod honoratus *Ehruesse*: indeque *einen vntüchtig machen* h. e. aliquem infamia notare. Aliquando etiam uoci *tüchtig* praeponebatur uox *Erbar*/ *der Erbar vnd tüchtige*. In cuius locum postea successit uox *Nambaffi*/ & tandem *Wolbenambt*. Quemadmodum uero innumerae sunt nobilium in patria nostra familiae, quarum quaedam indigenae sunt, quaedam e Germania uelut insite fortunatarum & honoris generis sui domicilium his locis statuerunt: ita non paucae eorundem immunitates & prerogatiuae, quae partim Regum & Principum munificentia firmatae sunt, partim moribus & institutis inualuerunt: quas quidem semel impetratas non magis eripere quisquam illis potest, quam clauam e manibus Herculis extorquere: tamen nonnullae ab omni ratione uideantur alienae. Ut quod de iure recepto Iulianus scribit, & de Galliae quoque

suæ moribus magnus ille *non repudiatur* Cuiacius alicubi vsurpat, non omnium qua à maioribus constituta sunt, rationem reddi posse, id nobilitatis nostræ immunitatibus aptari verissime possit. Qualis exempli gratia, non nemini cum Andrea Fricio videri queat, quod in quibusdam ducatibus pagos possidere solis licet nobilibus. Sed absit, vt inter eos, qui equestris ordinis priuilegia impugnare in animum inducunt suum, nomen meum profiteri velim: qui de nobilitate, si ab honoris & virtutis studio non deficiat, omnia magna sentio, eique vti decus suam atque honos præ reliqua multitudine constet, & è re publica esse semper credidi, & apud omnes omnino nationes cultiores, monarchicæ præsertim subiectas dominationi, ita receptum sat scio. Et vt maxime nihil in politico regimine in speciem videatur iustius æqualitate. Honorum tamen & immunitatū æqualitatem qui vrgent, næ illi magnam & periculosam in Rempub. inducunt inæqualitatem & confusionem: dum non distinguunt eos, quos vel dignitas vel virtus siue propria siue maiorum à plebe distinguit. *Omnes boni* (præclare ait Romani maximus auctor *Tullius* eloquii) *Semper nobilitati fauemus: & quia vtile est Reipub. nobiles esse homines dignos maioribus suis: & quia valere debet apud nos clarorum hominum senex de Reipub. meritorum memoria etiam mortuorum.*

Nobilitas porro à parentibus in liberos deriuatur: vt quod Galli prouerbio iactant, *le verge anoblie*, idem hic etiam vsurpare queamus. Sane qui continuatā familiæ suæ seriem à quatuor vsque auis patēnis & maternis pariter repræsentare non valet, nobilium ordine ac loco neutiquam censetur: nisi ex Principis priuilegio omnimodam & absolutam nobilitatē sit consecutus. Cuiusmodi quidem non per sordes aut gratiam, sed vel ob virtutē bellicā, vel ob eximiā eruditionē aut prudentiā vel ob munus aliquod aut officium in Rep. vel ob magnas deniq; opes dum ne turpiter acquisitas (sepe n. opes non minores q̄ cætera omnia Reip. utilitates adferūt, ac propterea honorē in illa mereri videtur)

tur) per honorarios Cæsaris codicillos creati nobiles, ut antiquioribus illis fortasse se conferre non audent, ita minore non loco censendi, quam illorum erant maiores: qui & ipsi beneficio Principum nobiles facti ad posteros nobilitatem, quam virtutis ergo acceperant, transmiserunt. Cur enim, quod ex aliena virtute tibi arrogas, aliis id ex sua non concedas? *Omnia quæ nunc vetustissima creduntur* (Taciti verba sunt auro contra non cara) *noua fuere. Inueterascent hoc quoque, & quod nunc exemplis tuemur, inter exempla erit.* Sed enim & ipsius equestris ordinis vel maxime interest, cum is ob fortunam bellicam, cui potissimum merere cum oportet, maxime obnoxius calibus mortalitatis habeatur, & fors adeo ipsa, quæ familias extulerat, eas plerumque aut deprimat aut extinguat: non modo ut antiqua nobilitas summa studio propagetur, sed etiam, ut in veterum demortuarum gentium locum nouæ substituuntur. Videmus prudentes agricolas loco veteris labantis nouam arborem inserere, vbi cumque locorum inuenerit. Et Principi, vbi virtutem aliquam egregiam conspicit, ipsam exornandi auctoritas non erit?

Studia equestris ordinis quod attinet, licet numerosa multitudo in urbibus & oppidis degat, plerique tamen cælo libere gaudentes

— *procul negociis*

Et prisca gens mortalium

Paterna rura bobus exercent sat:

Et cum ex agrorum, cum ex gregum, amictorum, piscinarumque fructibus non modo cum familiis suis se sustentant, sed & ære mutandis iis, quæ supersunt vsui domestico, non exiguum quantum faciunt. Qui quidem tantum abest, ut nobilitati deroget, ut etiam laudi habitum olim fuerit, agros manu coluisse. Id quod Serrani, Cincinnati, Catonis, Arlii, aliorumque exempla testantur: quos ab aratro & sterna ad fascēs ac cærificos, & illustrandos habitu consulari illis ipsis manibus, quas assumpturi erant imperialibus togis, madidum sudore pulucrem deter-

sisse

fille legimus. *Isorum tunc in manibus Imperatorum* (ait eleganter Plinius, *colchabantur agri gaudente terra numerare laureato. Et triumphali aratore sine illo eadem rara semina tractabant, quia bella eademque diligentia arua disponebant, quae castra: sine hostis manibus omnia latius proueniunt, quoniam & curiosius fiunt. &c.*

Et in his ipsis quidem perniculosos reperias Dianae alumnos: qui cum Symmacho sententiam illam, quae rem venaticam seruile ducit officium, ab eo quippe scriptore profectam, qui stilo magis probandus, quam ut ab illo agenda vitae petatur auctoritas, recusantes in syluis ac venatu crebri & alacri adeo fatigatione corpus exercebant, aut recibus feras capiunt, aut foueis decipiunt, aut veragis acriter incitatis fatigant, aut fetto sectantur: nec vlla eis tam aspera, abrupta & praecipitia sunt loca, quae feris indagandis non penetrant. Neque vero pauciores aucupio dediti, non tam vulgari & fraudulento illi, quod illectas auculas superfusis recibus soles includere, aut viscatis virgis intricare, quam accipitrino, quod falconibus, asturibus & accipitribus peragitur, sic parere assuefactis, ut & voces humanas intelligant, & quo iustae sunt volantes praedam in aere, in ipsisque nubibus quaesitum eant alacres, & aduersus repugnantem etiam cum vita periculo dimicent, tandemque aut falcatis virgibus correptam ad dominos adferant, aut alarum verberibus conterritam in canum insidias praecipitare compellant. Graeci recentiores *λεγκροδόντες*, ut canum institutionem *κυνεσθία* vocant: veteribus autem incognitum nec ante Iulii Firmici Sollijque Sidonij tempora, hoc est, sub Constantino & Theodosio A.A. inuentum, ab iis vero temporibus in Curopalatina matricula plerisque artifices sub protohieracati dispositione censitos fuisse, mox & artem ipsam libris cum ab aliis tum à maximo Imp. Friderico I. comprehensam docet *Nic. Regalius*, qui rei accipitrariae scriptores aliquot ex bibliotheca regia Medicea haud ita pridem edidit.

Armorum autem bellique cura, & graue Martis opus, ut

at Poeta, his nostris præcipuum: quippe qui militia super
 picroisque finitimos excellunt, in bellis præcipue Turcicis non
 assidue solum semper, sed fere primi, pro aris & focis, pro re-
 ligione & regione, pro lege & grege; pro salute & libertate
 Patriæ;

Cladem inferre pares & propulsare parati.

Equibus *Ruberos, Ruberos, Zedlicios, Raskerchios, Rotuvicios Rub-*
nicos, & innumeros alios, *Castros, Crucas, Iurys, & Siquos,* nominare li-
 ceat; qui vel nostra memoria ob res bello præclare gestas, &
 prudentiam militarem domi forisque memorandum sibi no-
 men condiderunt: sed quorum laudes pro dignitate exequi,
 & oratione illustrare velle ingens annalium labor fuerit, nec
 nostri nunc instituti. *Nobilitas Silesiaca* (non meis sed *Cl. P. Ber-*
ti verbis dicam) *antimiseretis est & inuictis, manu prompta, consilio*
prouida, ante discrimen tranquilla, in periculis audens & concitata. Pro-
vide Hungaria quod reliquum est, id magna parte hinc nobilitati orbis
Christianus merito acceptum referre debet.

Neque tamen desunt etiam, qui cum generis dignitate
 excellentem in omni scientiarum genere eruditionem coniun-
 gunt, & quibus adeo genere antistant, eos non magis Marte
 quam arte, armis quam literis, sago quam toga, ferro quam ca-
 lamo superare pulerum existimant. Sini externi non credis
 testimonio, & cece tibi locupletissimum testem *marcopos* illum &
me *TANVM GRVTERVM* Belgam, amicum quidem il-
 lum nostrum, sed ut maleuolentia & inuidia, ita & adulationis
 canibus procul habere em. Verba illius ad nobilissimos iuuenum
Ernestum Endericum & Gulielmum Rhedingeros equites Si-
 lesiæ. Hæc sunt: *Quoniam quæ sollicitum honestus operatus vestri*
officio suscipiat factus, obstruere antibus dicitis. Nisi, quam Rhedinger
rum; in quonominde exultat Rhibus, latatur. Ninerua, tripudiant
Charis. Quippe ut alios familia vestra prætermittam, ubi iam illa
virinti Camanisque amica Nympha aut agunt libentius, aut videntur
fieqa. utus, quam in iupructissima omnium linguarum bibliotheca pa-
tris

aris vestri? qui vir tam à multis innotuit septimanis, ita in sine natalium fortunaque dectus angusto omnigena eruditionis lumine illustrat, ut peculiariter auidat Silesiæ sua Mercurius. Nec diuertunt ab hac opinione exteri, cum eundem libentes meritoque indigent, non literarum modo, sed & literatorum omnium amatorem admiratoremque unicuique. Quod ipsum elogium eo præclarium, quo plures agunt in illo Germania tractu humanioribus studiis vere deuoti: Rara res est, sed vera tamen: ita nobilitas Silesiaca morata est, ut vltro præferat, ceteris quidem ordinibus ornamento emolumentoque esse literas suo præterea necessarias. Hactenus Gruteri verba, que vel ideo hic inferere visum, quod de **NICOLAO RHEDIGERO** Scilicet, Slifæ, Sporsbergæ ac Ruchelii Domino potissimum scripta, viro utique (quod præfiscine dixerim, inter nobilissimos doctissimo, inter doctissimos nobilissimo, inter utroque optimo: quique adeo inter æui huius primos non aliter resplendet, quam in purissimo auro puriores gemme, aut quam

pura nocturno renidet

Luna mari, Gnidiusve Gyges:

ad summa ob id dignitatum culmina haud dubie conscensurus nisi ab omni hactenus ambitione, quæ magnam hominum partem adamantinis vinculis irretitam tenet, remotus, vitamque aulicam nihil aliud quam splendidam miseriam ac personatam felicitatem ratus oblatas constanter repudiasset, & à Reipubl. procuracione non inertia, sed iudicio sese abstinuisset. Quamquam interea cum vniuersis ac singulis prodesse studet, tum vero literarum cultores, quantum in se est, tuetur, fouet, alit, ornat, ac benignitate & beneficentia alia supra aliam quotidie vadatur: idque ea animi lubentia ut cum maxime obligat, tum maxime obligari videatur. Quod ut diu faxit, DE VM opt. max. animitus quaeso venerorque: ut longum superstiter Reipubl. literaria mearumque adeo

grande decus columenq. rerum.

Sed plura de eo dicere superfedeo: ne cuius in domesticorum

numero, annis aliquam-multis fuisse non in minima felicitatis parte pono, eius auribus gratiam facere, aut palponemagere velle videar: cum præsertim in hac tota patria nostra, in vniuersa Germania, in vicinis deniq; Christiani orbis prouinciis nemo paullo humanior sit, ad quem non fama virtutis, doctrina, prudentia, pietatis atque liberalitatis Rhedigeriana permanarit. Neque iam hoc loco quis exspectet, vt nobilium nostratium eruditionis laude florentium catalogum cum suis elogijs pertexam: cum tam ampla & infinita sit illorum copia, vt neque primum neque secundum neque tertium nominare posse videar, quin decuplo plures superint, qui eum ipsum ordinem ad locum sollicitare & vindicare sibi pati iure queant. Nisi quod admirabile est, quantum nostra ætate excelluerit generosa & iam ab aliquot centum annis toga pariter sagaque primaria nobilitatis, insignisq; meriti ac famæ vir, Dn. **WENCESLAVS a ZEDLITZ & Neukirch** in **Eicholtz & Dohna**, illustrissima Aula **Lygio-Bregensis** Consiliarius & Ducatus **Lignicensis** Capitaneus dignissimus, nuper admodum morte matura quidem & vite consentanea, bonis tamen omnibus luctuosa & acerba terris creptus, & in beatorum sedes translatus.

--- *Manibus date lilia plenis:
Purpureos spargam flores.*

& monumentum

His saltem accumulem donis & fungar inani.
Obsequioso tamē erga Musageram incomparabilem munere: quem (vt ceteras eius virtutes publice spectatas, & ad quas ad eo non imperite fecerit, qui quod de Scipione olim dictum fuerunt, accomodauerit, vnus huius viri morte alterum Reip. ocellum quasi effusum siue effossum videri, omittam) non magis doctrina exteris ipsis passim comperta & dilaudata admirabilem: quam illustria in literas literatosq; beneficia venerabilem, ytraque certe ita & carum bonis omnibus & ybique clarum fecit

fecit: vt dubitari non oporteat, quin *τὸ μακρὸν* gloria per omnem temporis memoriam sit perennatura.

Quandoquidem vero nobilitas ita coniuncta est bonis feudilibus, vt nobiles olim non nisi feudatarii dicerentur, neque desint inter Dd. qui contendant possessorem feudo nobilitari, (quod tamen alii rectius negant; aut certe non nisi cum distinctionis temperamento concedendum putant) neque ab hoc loco alienum quidquam neque lectori ingratum (puto) fecero, si de *feudis* etiam *Silesia* aliquid hic attexam.

Feudorum diuisionem in duo summa genera iuris interpretes communiter deducunt, vt feudum aliud rectum sit seu proprium, aliud non rectum seu improprium, quod nimirum aliqua sui parte non omnia communi feudorum natura recedit: vulgo degenerans, bastardum & irregulare vocant. Huius generis sunt pleraq; feuda in *Silesia*, quæ magna sui parte à communibus feudorum proprietatibus degenerant. De quo etiam **Modestinus Pistoris** & **Ioannes Koppen**, magni nominis IC. in consiliis & decisionibus suis attestantur. In eo autem primùm feuda *Silesiaca* à propria feudorum natura degenerant, quod vasalli in *Silesia* maximam partem solum subiectionis iuramentum, non etiam specialem fidelitatem vasallagii *Boemiae* Regibus præstare consueverunt.

Præterea ea est plerorumque in *Silesia* feudorum ratio, vt neque hæredes vasalli à domino, neque vasallus ab herede domini renouationem feudi petere aut accipere cogatur, quæ certa item est feudi improprii & degenerantis natura. Sed & hoc in feudis nostris peculiare; quod certa tantum & determinata seruitia à vasallis præstantur, cum rectorum feudorum natura incertorum seruitiorum præstationem exigat. Quinimo illa ipsa certorum seruitiorum præstatio infirmum vasallagii in *Silesia* argumentum præbet, cum nostris moribus etiam allodialia prædia seruitiorum oneri sint obnoxia, *Die weil die Ritterdienste so wol von Erb vnd eigen/als von Lehen gùtern geleistet werden.* De-

mique Feuda in Silesia ad instar honorum patrimonisium se habent, & cum libera alienandi ac pro arbitrio de eis disponendi potestate fere conceduntur: quod contra naturam feudi esse nemo est qui nesciat. Hinc vasalli moribus nostris & inter viuos & in vltima voluntate de feudis, non secuti ac ceteris latifundiis, que prorsus libera sunt, & vt vocant, allodialia libere disponunt, eaque in quos voluerit, etiam extraneos transferunt: excepto casu, si vasallo nulla aut soboles mascula aut eius spes sit, & feudum morte vasalli vel ad dominum vel ad agnatos simultanee inuestitos sit reuersurum, *es sey dann/ das das lebt auffm Fall stehet*. Tunc enim alienatio tanquam fraudulenta & in detrimentum domini agnatorumve facta minime admittitur. Sunt & alia in feudis Silesia peculiaria, quae cum ex constitutionibus & privilegijs singularium prouinciarum siue ducatum, tum quotidiano rerum vtu discenda: recteque ac laudabiliter facerent illi, qui in Reipublicae luce versantur, & haec talia quotidie tractant, si eiusmodi singularia colligerent, ac nobiscum, qui quasi per transfennam aspiciamus, & in umbra hoc tantum proficimus, vt eum in forum venerimus, putemus nos in alium terrarum orbem delatos, publici iuris facta communicarent, neque vt Apendius ille citharistes, omnia sibi ac suis intus canerent.

Ignobilium nomine censentur populares & plebei, siue illi in vrbibus & oppidis, siue in pagis vitam degant. Et *oppidani* quidem praeter eos, qui honorioribus studiis dediti, & magistratu in suis vrbibus funguntur, vel mercatoris studiose rem quaerunt, vel terrae cultui innocenter vacant vel artes mechanicas & opificia grauiter exercent. In primis vero magna textorum frequentia, qui cum pannos laneos, tum telas lineas, casque praestantissimas singulari industria conficiunt. Lani quippe vt diximus, magnus in hac regione prouentus, & quia precium proritat, multi eo versi, & in linificio passim occupati. Alii opus exercent, alii pecuniam conferunt, alii vendunt, alii emunt, &

in Hungariam, Belgium aliaque loca rursus diuendunt; unde non exiguae opes ciuibus comparantur.

Nec defunt ex oppidanis, qui armorum tractandorum peritissimi. Cumque apud multas gentes plebi armorum vsus interdicatur, contra in Silesia omnis plebs urbana pro facultatum ratione arma sibi comparare & domi conseruare cogitur. Et quia nostra aetate scelopetorum siue bombardarum, quas uocant, maximus in militia est vsus, loca idonea exercitiis destinata: ad quae festis uacuisque diebus ciues conueniunt, & in eo armorum genere exercentur, premio uictoribus publice proposito. Idem antiquitus balistariis exercitium, quod etiamnum in oblectationem magis quam in militiae usum passim vsurpatur: neq; priuatim solum, sed etiam in plurium oppidorum pagnegri siue conuentu.

In pagis sunt rustici, olitores & hortulani: deterioris illi quam oppidani conditionis: utpote dominis sui ad seruitia & operas (quae uulgo coruatae, & uernaculo sermone *Roboten* à Polonica *Robota*, itemque *Frondiensse* quasi sacra seruitia nuncupantur) obligati: non absimiles colonis illis ueterum Romanorum, qui & terram colere, & canonem praestare, quod & domino & agricolis uulius esse Imperator Anastasius respōdit, cogebantur.

Sunt autem seruitia siue obsequia rusticorum uel realia uel personalia. Realia uoco, quae sumptibus patrimonii expediuntur, quaeque in census potissimum praestatione consistunt, ueluti quod pro mensura agri certam pecuniae summam, aliquot frumenti modios, anseres uel gallinas (*Silberzinsse / Getreidezinsse / Zins / oder Rauchhüner*) piper etiam alicubi & id genus alia per singulos annos praebere coguntur. Cuiusmodi praestationes in ueteribus diplomatis honorantiae uulgo *Ehrungen* dicuntur: eam opinor ob causam, quod huiusmodi munuscula ultro olim honoris gratia porrigi solita, sed quae hodie in necessitatem quasi debiti sunt detorta: atque ita Symma-

Symmachi verbis, quod in principiobeneficium fuit, vsu atque ætate factum est debitum. Quibus adde, quod domino filiam nuptiis danti conferre tenentur, vel ad dotem vel ad sumtus in nuptiarum solennitatem impendendos: idque non primæ tantum filiæ, sed etiam secundæ & vltiorum. Personalia quæ corporalis laboris intentione perpetrantur, velut vt agrum domini excolant arando, fruges in horreum conuehant, sinum in agros, frumenta in vicinas vrbes exportent, ligna tam ^{maxima} quam ^{maxima} adificiis extruendis necessaria aduehant & si quæ sunt similes operæ, quas ij solum agnoscere suisque sumtibus edere coguntur, qui equos aut boues aratores alere possunt, qui adpellantur *Barren* & operæ ipsæ *Vfluadensis*. Reliqui quibus tantum agri & facultatum non est, vt sunt plerique hortulani, operas expediunt duntaxat manuaris, puta vt segetem demetant, fruges flagellis e stipula excutiant, ligna secant, literas alio perferant, in venatione dominis auxilium præstent, &c. Communes sunt vtriq; excubiæ, quas tamen non nisi periculosis temporibus deberi verius est, quanquam alio fere iure vtimur. Considerantur porro operæ bitariam. Quædam enim sunt certæ, determinatæ, & ad certos dies aliasve circumstantias restrictæ, puta, in vere tot dies cum aratro, in messe tot dies cum curru, &c. quædam incertæ, indeterminatæ, indistinctæ: quæ ob id ab religione pendent dominorum & ducatus cuiusque consuetudine. Quorum vtraque tamen ex æquo & bono sic moderanda: vt nec colonorum, qui non tam innocentes hodie & quieti, vt *Valeriano, Valenti, & Gratiano* AAA. visum olim fuit. Sed mutatis rerum vicibus callidi magnam partem, refractarii & contumaces, mox etiam daturi progeniem fallaciorem, petulantia, quam par est, sit maior: nec liberum dominorum arbitrium, quorum auribus nulla fere Musica suauis insonat, quam illa,

Russica gens est optima stens, & pessima ridens,
in tyrannidem & atrocem seuitiam abeat. Quod si fiat, præfecti re-

æti regii, aliique superiores conquerentibus subditis & eorum opem implorantibus, vel etiam si taceant subditi, pro imperii dignitate ex officio grauius prouidere, & vt domini à vexationibus & iniquis exactionibus malaq; tractatione desistant, opportunum adhibere remedium & possunt & debent. Sane cum ea tempestate, qua seruitutum ius adhuc integrum fuit, seruis tamen, qui à dominis suis asperius tractati vel durius habiti essent, ad ædem sacram vel statuum Principum tanquam asyllum præsidii ergo confugere licuerit, præfectusque vrbi itemq; Proconsul aut Præses Prouinciæ quereias seruorum de seruitia dominorum audire solitus sit, vt constat ex quamplurimis iuris nostri locis: multo accuratius etiamnum seruitutum vsu inter Christianos sublato, cauendum est: ne qui domini colonis suis instar mancipiorum abuti, aut pecora campi tractare præsumant.

CAPVT SEPTIMUM.

Magistratus Silesiæ.

MAGISTRATUS Silesiæ vel *Ecclesiastici* sunt, vel *Seculares*. Inter *Ecclesiasticos* familiam ducit *Episcopus*, quem sequuntur Pro-Episcopus siue Suffraganeus, cuius opera Episcopus in sacrandis templis cæmeteriisque, ordinandis sacerdotibus & similibus rebus vtitur, Præpositi, Decani, Archidiaconi, Scholastici, Cantores siue Primicerii, Custodes, Cancellarii, Vicarii in spiritualibus, officiales, Cœnobiarchæ siue Abbates, Magistri, Priores, Custodes siue Guardiani, Parochi siue Plebani &c. Qui qualem vel in clericos suos vel in laicos etiam in causis vel spiritualibus vel ciuilibus habeant potestatem, late tractat ius Canonicum: quo lectorem remittere sufficiat. Dummodo hoc silentio ne prætermittam, Reformatione Religionis facta eiusque *auvoroqulæ*, siue libertate à Cæsare concessa, Ecclesiasticam iurisdictionem contra Augustanæ confessioni addictorum religionem, fidem, ritus & ceremonias suspensam, iuraque

L

Episco-